

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТУСА

БЄЛОВА ВІКТОРІЯ РОСТИСЛАВІВНА

Допускається до захисту:
В.о. завідувача кафедри
загальної та соціальної
психології, к.псих. н., доц.
_____ Н. Д. Корольова
«__» _____ 2026р.

**МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТСЬКОЮ
МОЛОДДЮ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ**

Спеціальність 053 Психологія

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Керівник:
Мазай Л.Ю. доцент кафедри
кризової та клінічної психології,
доктор філософії з психології

Оцінка: ____/____/____

(бали за шкалою ЕКТС/за національною
шкалою)

Голова ЕК:

(підпис)

Вінниця – 2026

АНОТАЦІЯ

Бєлова В. Р. Мотивація професійного вибору студентською молоддю спеціальностей гуманітарного профілю. Спеціальність 053 «Психологія», Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2026.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено соціально-психологічні фактори та особистісні детермінанти професійного самовизначення студентів-гуманітарних спеціальностей. Проаналізовано внутрішні та зовнішні мотиви вибору спеціальності в умовах сучасної соціальної нестабільності та воєнного стану. Уточнено роль індивідуальних характеристик, самоефективності та ціннісних орієнтацій у формуванні професійного «Я- образу». Обґрунтовано значення академічної мотивації для успішної професійної соціалізації майбутніх спеціалістів. Встановлено динаміку змін статусу професійної ідентичності від перших до останніх курсів.

Ключові слова: мотивація, професійний вибір, гуманітарний профіль, професійна ідентичність, самовизначення.

Табл. 11. Рис. 6. Літ. пос. 43. Дод. 6.

ABSTRACT

Bielova V.R. Professional Choice Motivation for Humanities Specialties among Student Youth. Specialty 053 "Psychology", Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2026.

The qualification (bachelor's) work explored the socio-psychological factors and personality determinants of professional self-determination among humanities students. The internal and external motives for choosing a major under conditions of modern social instability and martial law are analyzed. The role of individual characteristics, self-efficacy, and value orientations in the formation of the professional "Self-image" is shown. The significance of academic motivation for successful professional socialization of future specialists is grounded. The dynamics of professional identity status changes from junior to senior years are established.

Keywords: motivation, professional choice, humanities, professional identity, self-determination.

Table. 11. Fig. 6. Ref. 43. Supplement. 6.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ.....	8
1.1. Психологічні підходи до вивчення мотивації та самовизначення особистості.....	8
1.2. Специфіка та характеристики гуманітарного профілю освіти в сучасних умовах.....	12
1.3. Соціально-когнітивні теорії розвитку кар'єри та модель RIASEC Дж. Голланда	15
Висновки до розділу 1.....	18
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ	21
2.1. Організація та методологія емпіричного дослідження	21
2.2. Методи та інструменти емпіричного дослідження	23
2.3. Опис основних результатів емпіричного дослідження	30
Висновки до розділу 2	36
РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНА ІНТЕРПРИТАЦІЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ	38
3.1. Аналіз мотиваційно-ціннісних чинників професійного вибору студентів	38
3.2. Особистісний профіль студента як основа професійного розвитку	41
3.3. Порівняльна характеристика груп.....	44
3.4. Рекомендації щодо оптимізації професійного самовизначення студентів	49
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВОК	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. На тлі глобальних соціокультурних змін процес професійного самовизначення молоді набуває нових якісних характеристик. Гуманітарні спеціальності, традиційно орієнтовані на розуміння феноменів людини та суспільства, наразі мають стратегічне значення для формування критичного мислення та ціннісних орієнтацій майбутніх спеціалістів. Однак мотивація вибору цих професій часто демонструє амбівалентність: вона варіюється від глибокого внутрішнього покликання до впливу зовнішніх престижних факторів або сприйняття гуманітарної освіти як універсальної підготовки до досягнення майбутнього успіху.

В умовах загострення конкуренції на ринку праці та специфічних умов навчання в Україні, спричинених воєнним станом, існує потреба у вивченні того, які детермінанти — внутрішні (самореалізація, інтерес) чи зовнішні (батьківські очікування, соціальний статус) — є визначальними для сучасної студентської молоді. Щоб повноцінно зрозуміти глибинну природу вибору, необхідно розуміти його в порівняльному аспекті з представниками інших професійних напрямків. Порівняння мотиваційних факторів студентів гуманітарного та технічних профілів дає змогу виявити унікальні детермінанти, що формують професійний шлях майбутніх спеціалістів у контексті сучасного українського суспільства. Це підкреслює важливе значення для вдосконалення профорієнтаційної роботи та підвищення професійної адаптивності студентів.

Вивченню питань мотивації як ключового регулятора особистісної активності та фактора професійної соціалізації студентів соціально-гуманітарних спеціальностей приділено значну увагу в наукових працях

А. Балюк, а також у методологічних розробках Ю. Шайгородського.

Соціальні та когнітивні детермінанти самоефективності особистості в контексті її кар'єрного розвитку відображені в теоретичних засадах, розроблених

А. Бандурою. Аналіз соціально-психологічних детермінант професійного самовизначення у сучасних студентів був здійснений Я. М. Бугерком та Г. С. Гірняком. Питання специфіки академічної мотивації та розробки методів її діагностики отримали ґрунтовну розробку у дослідженнях Ю. В. Павлової. Теоретичне осмислення професійних типів особистості формується на засадах концепції RIASEC Дж. Голланда, тоді як розуміння кар'єрних орієнтацій знаходить своє підґрунтя у підходах Е. Шейна. Дослідженням формування суб'єктивного образу професійного майбутнього серед студентів гуманітарних спеціальностей займалася Л. Ю. Султанова.

Об'єкт дослідження — процес професійного самовизначення студентської молоді в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження — психологічні фактори, ієрархічна організація мотивів та порівняльна характеристика особливостей мотивації професійного вибору сучасних студентів.

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості мотивації професійного вибору студентською молоддю гуманітарних спеціальностей; провести порівняльний аналіз з представниками негуманітарних спеціальностей.

Завдання дослідження:

- 1.) проаналізувати теоретичні підходи до вивчення мотивації професійного вибору у психології;
- 2.) виявити характеристики та специфіку гуманітарного профілю;
- 3.) емпірично дослідити ієрархію мотивів вибору професії у студентів різних спеціальностей.;
- 4.) провести порівняльний аналіз показників професійної мотивації студентів-гуманітарних та технічних спеціальностей, виявивши статистично значущі відмінності;

5.) розробити практичні рекомендації щодо психологічного супроводу професійного становлення майбутніх фахівців гуманітарного профілю.

Методи дослідження: аналіз відповідних наукових джерел, систематизація та узагальнення існуючих теоретичних підходів, анкетування, психодіагностичні методики: «Шкала академічної мотивації» (адаптація Ю. В. Павлової); Питальник «Якорі кар'єри» (Е. Шейн); Тест на визначення професійного типу особистості (Дж. Голланд); 16-факторний особистісний питальник (Р. Кеттелл). Для математичної обробки використано t-критерій Стюдента та кореляційний аналіз проведений у таблицях Excel.

Гіпотеза дослідження: передбачається, що в структурі мотивації вибору гуманітарних спеціальностей домінують переважно внутрішні професійно-пізнавальні чинники, які мають значні відмінності від мотивації негуманітарних профілів, де переважає зовнішня мотивація, яка корелює з уявленнями про соціальну мобільність та комунікативну цінність майбутньої професії.

Експериментальна база дослідження — у дослідженні взяли участь 104 студенти, яких було розділено на дві підгрупи: 75 осіб гуманітарного профілю (представники спеціальностей: психологія, філологія, право та ін.) та 29 осіб технічного профілю (технічні, природничі науки).

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати можуть бути впроваджені практичними психологами та фахівцями центрів профорієнтації з метою підвищення ефективності їхньої консультативної роботи зі студентською молоддю. Результати дослідження дають підстави для розробки практичних рекомендацій для викладачів щодо врахування мотиваційних особливостей студентів гуманітарних спеціальностей у навчальному процесі, а також сприяють формуванню програм психологічної підтримки професійного розвитку майбутніх спеціалістів.

Апробація результатів дослідження. Визначені теоретичні положення, методологічні підходи та отримані емпіричні результати кваліфікаційної

(бакалаврської) роботи були опубліковані, обговорені та отримали оцінку наукової спільноти на двох міжнародних науково-практичних конференціях, організованих на базі Навчально-наукового інституту психології Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця):

V Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми реалізації адаптаційного потенціалу особисті у сучасних умовах життєдіяльності» (13-14 листопада 2025 року, м. Вінниця). Тема доповіді та опублікованих тез: «До проблеми мотивації професійного вибору студентів гуманітарних спеціальностей».

II Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених «Актуальні проблеми сучасної психології у вимірах війни та миру: проблеми, досвід, нові концепції та перспективи» (23-24 квітня 2026 року, м. Вінниця). Тема доповіді та опублікованих тез: «Структура та специфіка професійної мотивації студентів гуманітарних спеціальностей».

Структура та обсяг дипломної роботи. Кваліфікаційна робота включає вступ, три основні розділи, висновки до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел (43 позиції) та 6 додатків. Основна частина представлена на 55 сторінках, доповнена 6 рисунками та 11 таблицями. Загальний обсяг роботи становить 70 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

1.1. Психологічні підходи до вивчення мотивації та самовизначення особистості

Проблема мотивації, як «провідного фактора регуляції активності особистості, її поведінки та діяльності», становить винятковий інтерес для сучасної психологічної науки [6]. Значущість цього питання полягає в критичній потребі глибокого розуміння внутрішніх детермінант розвитку особистості в контексті інтенсивних соціальних змін.

В умовах трансформаційних змін в українській освіті, що відбуваються у час сучасних викликів та кризових явищ у суспільстві, мотивація навчальної діяльності студентів стає однією з пріоритетних та фундаментальних проблем [2]. Як зазначають дослідники, цей аспект є ключовим для розуміння ефективності підготовки майбутніх фахівців та їх подальшої професійної адаптації.

У світовій психологічній думці сформувалося кілька підходів до розуміння цього феномену. Зокрема, в рамках суб'єктно-діяльнісного та соціально-когнітивного підходів мотивація трактується як цілісна система внутрішніх та зовнішніх мотивацій особистості. У цьому контексті особливого значення набуває професійна соціалізація майбутніх фахівців соціально-гуманітарного профілю, яку, згідно з дослідженням А. Балюка [1], слід розглядати як складний структурно-функціональний процес інтеграції молоді в професійне середовище. Питання системного розуміння професійного самовизначення детально розробили українські психологи Я. М. Бугерк та

Г. С. Гірняк [2]. Вони трактують мотивацію як динамічний процес безперервної взаємодії особистості із соціокультурним середовищем. Завдяки складній ієрархії особистісних смислів, ціннісних орієнтацій та

індивідуального потенціалу, особистість активно інтегрується в контекст професійної реальності, що визначає траєкторію її становлення.

Згідно із системним підходом, розробленим Н. П. Коваленко та Н. О. Бобровою [6], професійна мотивація вважається ключовою передумовою успішного розвитку фахівця, яка базується на складній ієрархічній системі мотивів. Дослідники наголошують, що внутрішня спрямованість на зміст діяльності є центральним елементом цієї структури, і вона, як правило, повинна переважати над зовнішніми факторами, такими як соціальний престиж [6]. Для студентів-гуманітарних спеціальностей цей баланс стає вирішальним, оскільки їхній професійний вибір часто визначається особистісними ціннісними орієнтаціями, що підтверджується в роботах К. Р. Франкевича [17]. Процес формування цієї структури є динамічним і безперервно трансформується під впливом як внутрішніх прагнень студента, так і об'єктивних вимог соціально-культурного середовища [2].

Процес професійного самовизначення є невід'ємною частиною формування особистості. Він передбачає не лише вибір професії, а й формування певної професійної ідентичності. На думку Я. М. Бутерка та Г. С. Гірняка [2], професійне самовизначення - це «складний багатогранний процес», що залежить від соціально-психологічних факторів та індивідуальних прагнень студента. Особливе значення має поняття «мотивація навчальної діяльності», яке в науковій літературі часто тлумачиться як сукупність зовнішніх стимулів, індивідуальних прагнень та раціональних аргументів, що визначають рішення людини продовжувати навчальну діяльність. Це глибоко персоналізований процес формування внутрішньої готовності до прийняття такого рішення, зумовленого соціальними обставинами та особистісними якостями людини.

У роботах Н. А. Козьміної [7] проведено ґрунтовний аналіз різних видів мотивації навчальної діяльності. Зокрема, дослідниця наголошує, що ключовим аспектом успішного навчання є процес трансформації навчальних мотивів у професійні [7]. Зазначається, що, диференціюючи мотиви за

джерелом їх походження, вона наголошує: якщо на початкових етапах навчання можуть переважати мотиви, пов'язані із соціальним схваленням, то до моменту закінчення закладу вищої освіти необхідно досягти формування стійкої професійно-компетентної спрямованості [7]. Ця позиція узгоджується з дослідженнями І. В. Нікітіної [11], яка розглядає професійну мотивацію як визначальний фактор творчого розвитку студентів. Відповідно, неправильне здійснення вищезгаданої трансформації може спричинити явище «амотивації», що, у свою чергу, суттєво знижує конкурентоспроможність потенційного фахівця на ринку праці [7].

Сучасні психологічні дослідження мотивації навчання та професійного вибору послідовно показують, що діяльність студента за своєю суттю є цілеспрямованою. Вітчизняні вчені, які досліджують мотиваційну сферу, зокрема Т. Ю. Ямчук [21], наголошують, що мотиви та професійні цілі формують стійкий регуляторний вектор діяльності особистості, який розглядається в контексті професійного розвитку. Цей вектор є потужним системоутворюючим фактором, який структурує всю сукупність психічних процесів студента в процесі вибору спеціальності, водночас відображаючи систему його ціннісних орієнтацій. При здійсненні цього вибору, згідно з теоретичними положеннями особистісної самоефективності, розробленими в сучасних зарубіжних дослідженнях розвитку кар'єри [22], ключовою стає кар'єрна самоефективність. Вона визначається як віра студента у власну здатність успішно реалізувати обрану професійну траєкторію.

Класична піраміда потреб А. Маслоу [6] також дає важливий ключ до розуміння професійного вибору молоді. Він вважав, що «мотивуючі потреби людини мають свою ієрархію», де найвищий рівень лежить у прагненні до самоактуалізації. У навчальному процесі викладачі часто помиляються, намагаючись дати лише «голі знання». Однак для формування стійкої мотивації критично важливо пояснити, як ці знання стануть у пригоді студенту в майбутньому, інакше «інтерес до предмета буде втрачено». Відповідно, професійний вибір фахівців гуманітаріїв часто базується бажанням зрозуміти

життя та пошуком шляхів творчої реалізації власного потенціалу.

Процес самоактуалізації у професійній галузі демонструє тісний зв'язок з формуванням індивідуалізованого уявлення про професійне майбутнє. Зокрема, Л. Ю. Султанова [16] наголошує, що для студентів гуманітарних спеціальностей вирішальним є не лише інтеграція функціональних обов'язків у цей образ, а й розуміння соціальної значущості своєї майбутньої професійної діяльності. Таке професійне самовизначення вимагає від студента розвитку значного рівня рефлексії та самоефективності, що є передумовою успішного подолання потенційних професійних криз. Цей аспект посилюється формуванням професійної ідентичності, яка, на думку В. П. Черненка [19], є фундаментальним детермінантом успішної самореалізації молоді. Дослідження Т. Ю. Ямчук [21] показують, що використання такого комплексного підходу сприяє гармонійному професійному розвитку особистості.

Сучасні підходи, зокрема концепції проектування індивідуальних освітніх траєкторій, розглядають студента як активного суб'єкта власного навчання [4]. У рамках такого підходу викладач працює зі студентами як з «активними учасниками освітнього процесу», визначаючи їхні когнітивні потреби та намагаючись якісно змінити їхню мотивацію відповідно до соціального замовлення суспільства [6]. Такий підхід допомагає досягти відповідності між особистими амбіціями та об'єктивними вимогами ринку праці.

Отже, мотивація студентів як гарантія успішного професійного розвитку стає базовою детермінантою, що визначає весь подальший шлях особистості у професійному просторі. Багатогранність розуміння мотиваційної сфери вимагає ґрунтовного аналізу специфічних особливостей, властивих гуманітарному профілю.

1.2. Специфіка та характеристики гуманітарного профілю освіти в сучасних умовах

Гуманітарна освіта в сучасній системі вищої освіти відіграє ключову роль у формуванні світогляду, виходячи за рамки простої передачі знань. Згідно з визначенням В. С. Лісового [9], гуманітарні науки — це галузі досліджень, що зосереджені на людині як соціальній (культурній, моральній, духовній) сутності та її творінні. Суть цього профілю передбачає вивчення штучно створених життєвих середовищ, що охоплюють не лише матеріальні артефакти, а й «уяви, вірування, ідеї когнітивного змісту, звичаї та способи життя».

Історично витоки гуманітарних наук можна простежити до античності та середньовічних університетів, де фундаментальним компонентом освіти було опанування «трьох наук (лат. *trivium*) — граматику, риторику, діалектику [9]. На сучасному етапі гуманітарний профіль значно розширив свої межі, включивши до нього як класичні напрямки (історія, філологія), так і сучасні дисципліни (право, соціологія, психологія). Примітною особливістю цього напрямку є його орієнтація на методи індивідуалізації та інтерпретації значень, що відрізняє його від суворих узагальнень, характерних для природничих наук.

У сучасних умовах від студентів гуманітарних спеціальностей вимагається значна адаптивність. На думку С. Голубенка [4], формування майбутніх фахівців наразі передбачає «проектування індивідуальних освітніх траєкторій». Це зумовлено потребою гуманітарної галузі не лише у виконанні функціональних завдань, а й у безперервному ціннісному виборі та рефлексії. Однак у практичній діяльності вищих навчальних закладів часто виникає дисонанс: викладачі прагнуть надати «максимальну кількість «голих знань», часто не обґрунтовуючи їхню практичну доцільність. Для студента-гуманітарія, мотивація якого значно пов'язана з пошуком сенсу, такий підхід може призвести до втрати інтересу, оскільки йому принципово важливо

усвідомити, як отримані знання сприятимуть «покращенню світу» [6].

Своєрідність гуманітарного профілю також тісно корелює з видами освітньої мотивації. Н. А. Козьміна [7] наголошує, що навчальна мотивація формується в результаті «переробки впливів... сім'ї та ширшого соціального середовища». Для представників гуманітарних спеціальностей значна роль притаманна соціальним потребам та прагненню до схвалення з боку викладачів та колег [6]. Соціально-психологічні детермінанти, включаючи потребу в спілкуванні та допомозі іншим, є фундаментальними для професійного самовизначення студентів закладів вищої освіти (ЗВО)[2].

Особливої уваги заслуговує методологічна відповідальність, властива дослідникам гуманітарних наук. У сучасних умовах поняття «метод» у гуманітарних науках набуває специфічного значення, «символізуючи відповідальність за вибір шляху з минулого в майбутнє народами, цивілізаціями та людством загалом» [9]. Цей аспект особливо актуальний для української системи освіти, де гуманітарні дисципліни в умовах воєнного стану функціонують як засіб збереження національної ідентичності та забезпечення психологічної стабільності особистості [18].

Специфіка гуманітарного профілю набуває особливого характеру в умовах повномасштабного вторгнення, коли освітній процес функціонує не лише як засіб підготовки фахівців, а й як важливий напрямок культурно-психологічного протистояння. Як зазначає Н. Шарата [18], гуманітарні дисципліни в умовах воєнного конфлікту виконують стратегічну функцію, сприяючи інтеграції травматичного досвіду в цілісну світоглядну систему, одночасно зміцнюючи національну ідентичність здобувачів освіти. Вплив воєнного стану спонукає майбутніх фахівців переосмислити свій професійний вибір: їхня професійна мотивація трансформується з орієнтації на особистий успіх на пріоритети соціальної відповідальності та готовності надавати допомогу суспільству. У цьому контексті гуманітарна освіта стає ключовим фактором формування психологічної стійкості, оскільки сприяє формуванню ціннісних орієнтацій у студентів та розвиває здатність критично аналізувати

ворожі наративи [18]. Підготовка до майбутньої професійної діяльності в таких екстремальних умовах вимагає від студентів не лише ґрунтовних знань, а й високого рівня емоційного інтелекту [20].

Сучасні тенденції цифровізації в освітній галузі та вимушений перехід до дистанційних форматів навчання призвели до суттєвих змін у методиці викладання гуманітарних наук. З одного боку, використання онлайн-платформ забезпечує розширений доступ до глобальних інтелектуальних ресурсів; водночас, створює ризик дегуманізації освітнього процесу через відсутність прямого діалогу [9]. Для студентів гуманітарних спеціальностей, освітній процес яких базується на інтерпретації значень та інтенсивній міжособистісній взаємодії, дистанційний формат створює значний виклик для підтримки мотивації. Як зазначає Н. П. Коваленко [6], у віртуальному середовищі викладачам стає важче аргументувати практичну значущість академічних знань, що потенційно може сприяти формуванню почуття відстороненості у студентів. Процес цифровізації ставить нові вимоги до майбутніх фахівців, зокрема щодо здатності ефективно спілкуватися в цифровому просторі, зберігаючи при цьому етичні та гуманістичні орієнтири [6]. Крім того, дистанційне навчання в умовах збройного конфлікту є єдиним механізмом забезпечення безперервності освітнього процесу, але воно вимагає від студентів високого рівня самодисципліни та здатності автономно проектувати власну освітню траєкторію [4].

Отже, ключові характеристики гуманітарного профілю освіти можна систематизувати таким чином: спрямованість на духовні та культурні аспекти людського існування, інтеграція індуктивних підходів з поглибленою інтерпретацією та ціннісним аналізом [9], домінування внутрішніх соціально значущих мотивацій та прагнення до самоактуалізації над суто прагматичними цілями [6].

Усвідомлення цих особливостей дає підстави стверджувати, що вибір гуманітарної спеціальності — це не просто вибір професійного шляху, а радше прийняття певної життєвої стратегії, орієнтованої на всебічний розвиток

особистості та суспільства.

1.3 Соціально-когнітивні теорії розвитку кар'єри та модель RIASEC Дж. Голланда

У сучасній психології професійного самовизначення значне місце займають соціально-когнітивні теорії, що інтерпретують професійний вибір як наслідок складної взаємодії особистісних характеристик та соціального контексту. Ключовим на думку А. Бандури, елементом цього підходу є поняття «самоефективності», яке трактується як віра індивіда у власну здатність успішно реалізувати обрану професійну траєкторію. У цьому контексті одним із прикладних інструментів, що сприяє узгодженню індивідуальних когнітивних установок з вимогами навколишнього середовища, є теорія професійних типів Дж. Голланда, яка відома як модель *RIASEC*, що функціонує як валідний психодіагностичний інструмент для визначення професійного типу особистості.

Згідно з цією концепцією, досягнення професійної задоволеності можливе за умови відповідності між типом особистості та характеристиками професійного середовища. Модель *RIASEC* включає шість основних типів: реалістичний (*R*), дослідницький (*I*), артистичний (*A*), соціальний (*S*), підприємницький (*E*) та конвенційний (*C*) [21]. Для осіб, які обирають гуманітарний профіль, часто характерним є поєднання соціального та Артистичного типів, що може свідчити про їхню схильність допомагати іншим та прагнення до творчої самореалізації.

Кожен із цих типів є унікальним поєднанням інтересів та компетенцій. Особи реалістичного типу (*R*) орієнтовані на практичну взаємодію з матеріальними об'єктами та технічними системами; дослідницький тип (*I*) демонструє виражену схильність до аналітичної роботи та наукових досліджень; підприємницький тип (*E*) прагне до лідерства, ефективного управління та досягнення значних економічних показників; тим часом

конвенційний тип (C) надає перевагу систематизації даних та суворому дотриманню певних інструкцій. Проте для абітурієнтів гуманітарних спеціальностей особливу актуальність мають соціальний та артистичний типи. Соціальний тип (S) характеризується орієнтацією на активну взаємодію з іншими особистостями, що передбачає розвиток комунікативних компетенцій, емпатії та готовність надавати допомогу або здійснювати освітню діяльність. Артистичний тип (A) демонструє потребу в творчій самореалізації, оригінальності та гнучкості мислення, що дозволяє професіоналові продуктивно оперувати абстрактними поняттями та культурними значеннями [21].

Визначений пріоритет соціального та артистичного типів у гуманітарній царині є природним, оскільки вони співвідносяться з сутністю професій, що передбачають взаємодію з іншими особистостями або з мистецькими формами. Соціальна спрямованість є фундаментальною передумовою для психологів, педагогів та соціальних працівників, оскільки їхня професійна ефективність безпосередньо залежить від здатності до емпатії та усвідомлення соціальної відповідальності [14]. Водночас, мистецький компонент сприяє розвитку необхідних творчих здібностей у філологів, культурологів та митців, для яких ключовою є не лише передача інформації, а й її інтерпретація, а також генерування нових соціокультурних смислів [10].

Поєднання цих типів сприяє формуванню специфічного психологічного профілю гуманітарія, що характеризується високим рівнем комунікативних навичок та відкритістю до нового досвіду [25]. Саме така конфігурація дозволяє студентам синхронізувати особисті прагнення з вимогами сучасного суспільства, де компетенції емоційного інтелекту та здатність до творчого мислення є вирішальними для успішної професійної реалізації [20].

С. Ончу (S. Öncü) [31]. наголошує, що процес професійного вибору є динамічним і визначається як мотиваційними, так і контекстуальними факторами. Серед студентів гуманітарного спрямування цей вибір часто корелює з високим показником «Відкритості до досвіду» (*Openness to*

Experience), який вважається важливою властивістю для успішної адаптації в культурному та соціальному середовищі [25]. На противагу технічним спеціальностям, де переважає прагматичний підхід, тут професійна мотивація функціонує не лише як бажання працювати, а й як «провідний фактор регуляції індивідуальної активності» [6].

У контексті соціально-когнітивного підходу значне місце займає концепція кар'єрної самоефективності. Р. Арвів-Ельяшів (*R. Arviv-Elyashiv*) [22] наголошує на важливості «формування професійної відданості» вже під час освітнього процесу. Для студентів-гуманітарного профілю це часто пов'язано з усвідомленням «соціальної місії гуманітаристики», які вони сприймають як засіб для впровадження позитивних суспільних змін [23].

Високий рівень кар'єрної самоефективності у студентів гуманітарних спеціальностей тісно пов'язаний з їхньою переконаністю у можливості впливу на соціальні процеси через обрану спеціальність [22]. Усвідомлення здобувачем власної типологічної належності до соціального чи мистецького профілю підвищує його стійкість до академічного стресу та професійних кризових явищ, оскільки така ідентифікація надає його діяльності особистісного сенсу [17]. Зазначений механізм забезпечує формування професійної ідентичності вже в період здобуття освіти, що має вирішальне значення для ефективного соціалізації в умовах сучасного ринку праці [19].

Водночас теорія Дж. Голланда [6] вказує на те, що невідповідність між типом особистості та обраною професією потенційно може викликати психологічний дискомфорт. Оскільки мотивація — це опосередкована процесом її відображення суб'єктивна детермінація поведінки людини світом, то у випадку, коли цей вектор орієнтований на соціальну взаємодію, але професійне середовище характеризується технічним ухилом, може виникнути криза ідентичності. З огляду на це, «персоналізований процес формування внутрішньої готовності до прийняття рішень» вимагає ґрунтовного розуміння власних якостей, що можна забезпечити за допомогою психодіагностичного інструментарію, відомого як тест Голланда (модель *RIASEC*).

Незважаючи на тенденцію до передачі від викладачів «максимальної кількості голих знань» [6], соціально-когнітивний підхід передбачає ширші освітні завдання, зокрема, розвиток здатності студента прогнозувати власний професійний успіх. Дослідження, проведені іноземними авторами, свідчать про те, що студенти гуманітарних спеціальностей, які демонструють високий рівень критичного мислення, демонструють кращу адаптацію до професійних викликів [27].

Модель RIASEC у поєднанні із сучасними теоріями кар'єри обґрунтовує, що вибір гуманітарного профілю є наслідком гармонізації індивідуальних прагнень особистості та соціальних очікувань. Розуміння власної відповідності соціальному або артистичному типам може слугувати «ключем до успішного професійного розвитку» для молодих людей [6], закладаючи основу для побудови стабільної кар'єри у трансформаційній сучасності. Отже, теоретичний аналіз проблеми слугує основою для переходу до викладу процедури та методів емпіричного дослідження.

Висновки до розділу 1

Теоретичний аналіз наукових джерел та методологічних підходів, проведений у першому розділі, дозволив визначити ключові аспекти професійної мотивації та специфіку самовизначення студентської молоді в сучасних реаліях. Особливий науковий інтерес представляє проблема мотивації як провідного регулятора індивідуальної діяльності, яка в контексті трансформаційних процесів в українській системі освіти має критичне значення для розуміння успішності професійної адаптації майбутніх фахівців.

Встановлено, що професійне самовизначення — це складний, багатогранний процес, який визначається взаємодією динамічних та змістовних компонентів мотивації. Ця взаємодія формує своєрідний «вектор» діяльності, який організовує цілісну систему психічних процесів студента в

період вибору спеціальності. Крім того, було виявлено, що гуманітарна освіта в сучасній парадигмі відіграє значну роль у формуванні світогляду, зосереджуючись на людині як духовній та соціальній сутності.

Специфіка зазначеного профілю освіти полягає в його орієнтації на методи індивідуалізації та герменевтичного осмислення, що вимагає від здобувачів вищої освіти значної адаптивності та постійного здійснення ціннісного вибору. Важливою особливістю мотиваційної сфери студентів гуманітарних спеціальностей є переважання внутрішніх соціально зумовлених мотивів та прагнення до самореалізації.

Також було виявлено проблему так званих «голих знань», коли відсутність належного обґрунтування практичної значущості навчального процесу спричиняє зниження пізнавального інтересу. Це явище стає особливо критичним в умовах воєнного стану, де гуманітарні дисципліни функціонують як інструмент збереження та зміцнення національної ідентичності та психосоціальної стійкості.

Значна увага в дослідженні приділяється соціально-когнітивним теоріям, зокрема моделі RIASEC Дж. Голланда, яка трактує професійний вибір як результат динамічної конгруентності між особистісними диспозиціями та характеристиками професійного середовища. Для осіб, які обирають гуманітарний профіль, найбільш типовим є поєднання соціального та артистичного типів, що свідчить про схильність молоді до альтруїстичної діяльності та творчої самореалізації. Усвідомлення цієї відповідності є критично важливим для забезпечення успішного професійного розвитку, оскільки дисонанс між психологічним типом особистості та обраною професійною галуззю може спричинити виражений психологічний дискомфорт та кризу ідентичності.

Отже можна зробити висновок, що теоретичне дослідження проблеми показує, що вибір гуманітарної спеціальності є результатом гармонізації індивідуальних ціннісних орієнтацій та соціальних запитів у контексті трансформаційних процесів сучасного суспільства.

У перспективі отримані результати складають основу для подальшого емпіричного дослідження мотиваційної структури та кар'єрних орієнтацій студентів, що дозволить перевірити висунуті теоретичні гіпотези на практиці.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

2.1. Організація емпіричного дослідження

Метою емпіричного дослідження було вивчення структури та специфіки професійної мотивації студентів гуманітарного профілю у порівнянні з студентами технічних спеціальностей. Актуальність цієї роботи зумовлена необхідністю поглибленого аналізу особистісних детермінант майбутніх фахівців в умовах глобальної невизначеності та воєнного стану в Україні, оскільки саме суб'єктивний образ професійного майбутнього значно визначає стратегії та траєкторії їхнього формування [16].

Вибірку дослідження склали 104 студенти Донецького національного університету імені Василя Стуса. Розмір вибірки дозволив забезпечити її репрезентативність для подальшого аналізу мотиваційних факторів та кар'єрних орієнтацій сучасної студентської генерації. Участь респондентів у дослідженні була добровільною, а процедура збору даних базувалася на принципах анонімності та конфіденційності.

Для досягнення мети вибірку було розділено на дві порівняльні групи:

Група 1 (гуманітарний профіль) — студенти, які навчаються за спеціальностями «Психологія», «Філологія», «Право» та «Інформація, бібліотечна справа та архівна справа» ($n = 75$);

Група 2 (технічний профіль) — студенти, які навчаються за спеціальностями «Економіка», «Математика» та іншими спеціальностями/ ($n = 29$).

Дослідження було реалізовано у форматі онлайн-опитування (Google Forms), що забезпечило можливість охоплення широкого кола студентів незалежно від їхнього поточного місця проживання та умов навчання. Аналіз вибірки склали респонденти віком 17-23 роки, студенти 1-4 курсів що

дозволило отримати диференційовані дані щодо професійного самовизначення на різних етапах навчання у закладі вищої освіти (ЗВО).

Організаційно дослідження було структуровано у три етапи:

на першому було проведено теоретичний аналіз проблеми, розроблено дослідницьку програму та обрано комплекс психодіагностичних методик;

на другому етапі було здійснено безпосередній збір емпіричних даних шляхом анкетування учасників;

на третьому зібрана інформація була проаналізована за допомогою методів математичної статистики, зокрема, аналізу середніх значень та порівняльного аналізу.

На організаційному етапі дослідження значна увага приділялася забезпеченню відповідності обраного психодіагностичного інструментарію поставленим меті. Це пов'язано з тим, що професійне самовизначення є інтегрованим результатом взаємодії численних особистісних компонентів. Використання стратифікованої вибірки, до якої увійшли респонденти гуманітарного та технічного профілів, дозволило не лише виявити загальні тенденції професійного розвитку молоді. Це також дало змогу провести поглиблений порівняльний аналіз психологічних детермінант, що визначають вибір конкретної спеціальності. Детальна структура цієї вибірки, представлена в таблиці 2.1, що підтверджує репрезентативність отриманих даних, що є основою для обґрунтованих наукових висновків.

Таблиця 2.1.

Демографічна та освітня характеристика досліджуваної вибірки (n=104)

Характеристика	Показник / Спеціальності	Значення
Загальний обсяг вибірки	Студенти вищих навчальних закладів	104 особи
Середній вік ($M \pm SD$)	Діапазон від 17 до 23	$19,6 \pm 1,4$

	років	
Середній курс навчання	1–4 курси бакалаврського рівня	2,4
Гуманітарний профіль (n=75)	Право, філологія, психологія, кризова психологія, інформ. та архівна справа	72,1%
Техніко-економічний профіль (n=29)	Біологія, біохімія, екологія, математика, економіка, облік, маркетинг, хімія	27,9%

Мотивація студентів — це складний комплекс внутрішніх та зовнішніх стимулів, які визначають їхній вибір професійної траєкторії. Предметом аналізу в поточному дослідженні є такі показники, як прагнення до самоактуалізації, тип професійної орієнтації та кар'єрні орієнтації, які можна спостерігати залежно від обраного профілю навчання.

2.2. Методи та інструменти дослідження

У дослідженні нами використано комплекс із чотирьох методик, а саме: Шкалу академічної мотивації Ю. В. Павлової [13], питальник «Кар'єрні якорі» Е. Шейна [6], тест Дж. Голланда та 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла [21] через їхню доведену психометричну надійність, високу діагностичну цінність та безпосередню актуальністю для вивчення питань професійного самовизначення студентів. Розглянемо потенціал кожної методики детальніше.

Шкала академічної мотивації (адаптація Ю. В. Павлової)

Була обрана оскільки характер мотивації вважається ключовим показником ставлення студента до своєї майбутньої професії. Цей діагностичний

інструмент демонструє значну аналітичну цінність, надаючи можливість диференціювати внутрішні когнітивні та саморозвивувальні прагнення від зовнішнього соціального впливу чи амотативації. Примітно, що для студентів-гуманітаріїв пізнавальна мотивація функціонує не лише як інструмент досягнення академічних результатів, а й як вираз глибокого інтересу до розуміння людини та суспільства. Використання шкали дає змогу визначити рівень професійного інтересу, який, у свою чергу, корелює з якістю оволодіння професійними компетенціями. Якщо низька внутрішня мотивація спостерігається в поєднанні з високою зовнішньою, це може свідчити про недостатню стабільність професійного вибору. Натомість, домінування когнітивних мотивів, підтверджує сприйняття навчання як самостійної цінності.

Діагностичний інструмент, призначений для визначення рівня самовизначення студентів, включає 28 тверджень, організованих у 7 підшкал. Серед цих підшкал виокремлюють три форми внутрішньої мотивації (пізнання, досягнення та стимуляція), три форми зовнішньої мотивації (ідентифікована, інтроекована зовнішня регуляція) та, крім того, стан амотативності [13].

Таким чином, методика Ю. В. Павлової надає можливість для комплексної оцінки внутрішнього вектору навчальної активної діяльності та її кореляції з майбутньою професійною спроможністю.

Питальник «Кар'єрні якорі» Е. Шейна охоплює ключові аспекти професійної діяльності, надаючи можливість виявити «якорі», які особистість не схильна змінювати навіть за умов зовнішніх криз. Вибір саме цієї методики зумовлений її спрямованістю на вивчення ціннісних пріоритетів, таких як: професійна компетентність, автономність, стабільність та «служіння». Останній показник особливо значущий для гуманітарного профілю, оскільки орієнтація на допомогу іншим, є основним детермінантом професійного вибору.

Методика базується на аналізі восьми основних ключових орієнтацій, до

яких належать: професійна компетентність, менеджмент, автономія, стабільність (місця роботи та проживання), служіння, виклик, інтеграція стилів життя та підприємництво. Кожна з цих орієнтацій є стабільними ціннісними пріоритетами, що суттєво впливають на формування індивідуального кар'єрного шляху.

Автор методики надає таку характеристику кар'єрних типів:

1. Професійна компетентність. Люди з такою орієнтацією прагнуть бути майстрами своєї справи, для них особливо важливий успіх у професійній сфері. Швидко втрачають інтерес до роботи, яка заважає розвивати професійні здібності. Шукають визнання своїх талантів, яке повинне виражатися у статусі, що відповідає їхній майстерності. Вони готові управляти іншими у межах своєї компетентності, але управління не має для них особливого інтересу. Більшість розглядають управління лише як необхідну умову для просування у своїй професійній сфері. Це найбільша група в організаціях, що забезпечує прийняття компетентних рішень.

2. Менеджмент. Особистість орієнтована на інтеграцію зусиль інших людей, повноту відповідальності за кінцевий результат та поєднання різних функцій організації. Людина із цією кар'єрною орієнтацією буде вважати, що не досягла цілей своєї кар'єри, поки не отримає посаду, на якій стане управляти різними сторонами діяльності організації: фінансами, маркетингом, виробництвом продукції, розробками, продажами.

3. Автономія. Особистість прагне звільнення від організаційних правил, вимог та обмежень. Яскраво виражена потреба все робити на свій розсуд, самій вирішувати, коли, над чим і скільки працювати. Така людина не хоче підкорятися правилам організації. Готова відмовитися від просування по службі та інших можливостей заради збереження своєї незалежності. Така людина готова працювати в організації, що забезпечує достатній рівень свободи, не буде відчувати відданості організації та відкидатиме всі обмеження її автономності.

4. Стабільність. Головна потреба — це безпека та стабільність для того, щоб життєві події можна було передбачити. Перша група стабільних людей переважно орієнтована на стабільність місця роботи: шукає місце роботи в такій організації, що забезпечує певний термін служби, має гарну репутацію, турбується про пенсіонерів, виплачує великі пенсії, виглядає надійно у своїй галузі. Це люди організації. Відповідальність за управління кар'єрою вони повністю покладають на наймача. Друга група орієнтована на стабільність місця проживання: «пускає коріння» у певному географічному місці, може змінювати роботу, якщо це не пов'язане зі зміною місця. Люди, орієнтовані на стабільність, можуть бути талановитими і підніматися на високі посади в організації, але відмовляються від роботи, нових можливостей, якщо це загрожує тимчасовими незручностями.

5. Служіння. Головні цінності такої людини — це люди та робота на їх благо. Людина такої орієнтації не буде працювати в організації, яка має цілі та цінності, що суперечать її власним. Відмовиться від роботи та просування по службі, якщо вона не зможе реалізувати головні цінності життя.

6. Виклик. Основні цінності такої людини — конкуренція, перемога над іншими, подолання перешкод, вирішення складних завдань. Людина немов би «кидає виклик», соціальна ситуація оцінюється з позиції «програв — виграв». Процес боротьби чи перемоги є для неї важливішим, ніж конкретна діяльність чи професія. Новизна, різноманітність та виклик — це основні цінності, якщо ж все дуже просто, вона нудиться.

7. Інтеграція стилів життя. Людина орієнтована на інтеграцію різних сторін життя. Вона не бажає, щоб в її житті домінувала тільки сім'я чи кар'єра, або саморозвиток, намагається все це збалансувати. Така людина більше цінує своє життя в цілому — де живе, як вдосконалюється, — ніж конкретну роботу, кар'єру, організацію.

8. Підприємництво. Особистість прагне створювати щось нове, хоче долати перешкоди, готова до ризику. Не бажає працювати на інших, хоче мати власну «марку», власну справу, фінансове багатство. Це не завжди творча

людина, для неї головне — створити власну справу, концепцію, організацію, збудувати її так, щоб це стало продовженням її самої. Вона буде продовжувати справу, навіть тоді, коли її будуть переслідувати невдачі і вона буде змушена ризикувати.

Питальник характеризується високою надійністю та дозволяє кількісно оцінити ступінь готовності студента до реалізації обраної стратегії професійної поведінки, що сприяє забезпеченню комплексного аналізу ціннісно- мотиваційної сфери особистості.

Тест професійного типу особистості Дж. Голланда (модель RIASEC) був інтегрований у діагностичний комплекс з метою перевірки професійної ідентичності студентів. Враховуючи, що концептуальні основи були розглянуті в попередньому розділі, ця частина зосереджена на аналізі отриманих результатів. Вибір зазначеного тесту обґрунтований його здатністю об'єктивно оцінити ступінь відповідності між індивідуальним психотипом та характеристиками обраної професії.

Концептуальна модель RIASEC визначає шість типів особистості: реалістичний, інтелектуальний, соціальний, конвенціональний, підприємницький та артистичний. Визначення домінантного типу допомагає оцінити відповідність між індивідуальними потребами студента та специфікою професійного середовища.

Реалістичному типу особистості властива емоційна стабільність, орієнтація на сьогодення. Представники даного типу займаються конкретними об'єктами та їх практичним використанням: речами, інструментами, машинами. Віддають перевагу заняттям, що вимагають моторних навичок, спритності, конкретики.

Артистичний тип відсторонюється від чітко структурованих проблем та видів діяльності, які передбачають велике фізичне навантаження. У спілкуванні з оточуючими спираються на свої безпосередні відчуття, емоції, інтуїцію та уяву. Йому притаманний складний погляд на життя, гнучкість, незалежність суджень. Властива несоціальність та оригінальність.

Соціальний тип ставить перед собою такі цілі і завдання, які дозволяють йому встановити тісний контакт з навколишнім соціальним середовищем. Володіє соціальними вміннями та має потребу в соціальних контактах. Прагне повчати, виховувати.

Гуманний здатний пристосуватися практично до будь-яких умов. Намагається триматися осторонь від інтелектуальних проблем. Вони активні та вирішують проблеми, спираючись головним чином на емоції, почуття та вміння спілкуватися.

Конвенціональний тип віддає перевагу чітко структурованій діяльності. З навколишнього середовища він обирає цілі, завдання та цінності, що виникають з звичаїв й обумовлені станом суспільства. Йому властиві серйозність наполегливість, консерватизм, старанність. Відповідно до цього його підхід до проблем носить стереотипний, практичний та конкретний характер.

Підприємицький тип обирає такі цілі, цінності та завдання, які дозволяють йому проявити енергію, ентузіазм, імпульсивність, домінантність, реалізувати любов до пригод. Йому не до душі заняття, пов'язані з ручною працею, а також ті, що вимагають посидючості, великої концентрації уваги та інтелектуальних зусиль. Надає перевагу керівним ролям, за допомогою яких може задовольнити свої потреби в домінантності та визнанні.

Інтелектуальний тип орієнтований на розумову працю. Він аналітичний, раціональний, незалежний, оригінальний. Переважають теоретичні та, певною мірою, естетичні цінності. Замість роздумувати про проблему він вважає за краще займатися реалізацією пов'язаних з нею рішень. Йому подобається вирішувати завдання, що потребують абстрактного мислення. [21]

При вивченні гуманітарного профілю особливе значення має виявлення домінуючих соціального (S) та артистичний (A) типів, що дозволило підтвердити психологічну схильність молоді до обраного напрямку підготовки.

16-факторний особистісний питальник Р. Кеттелла. Для формування комплексного психологічного профілю респондентів було використано повну форму «А», яка включає 187 пунктів. Вибір повної версії зумовлений необхідністю забезпечення високого рівня точності вимірювання для кожного з 16 первинних особистісних факторів. Зазначений інструментарій надає можливість аналізувати інтелектуальну сферу (фактор *B*), емоційну стійкість (*C*), комунікативні властивості (*A, H, F, Q2*), вольові характеристики (*G, Q3*) та емоційну реактивність (*I, O, Q4*). Використання обширного варіанту сприяє підвищенню достовірності даних, що є критично важливим для подальшого кореляційного аналізу з показниками мотивації, оскільки дозволяє виявити навіть незначні відмінності в структурі характеру, які могли б бути втрачені при використанні скорочених версій питальника. Це дозволяє стверджувати, що професійний вибір студента не є спонтанним рішенням, а радше інтегрованим результатом взаємодії численних елементів його особистості.

Методи математико-статистичної обробки даних

Початкове накопичення, кодування та структурування емпіричних даних здійснювалося за допомогою табличного редактора Microsoft Excel. Математично-статистичний апарат дослідження включав такі етапи:

Застосування *t*-критерію Стюдента для незалежних вибірок для порівняння середніх значень мотиваційних та особистісних показників у студентів з різною професійною спрямованістю. Розрахунок проводився за формулою:

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}} \quad (2.1)$$

де $\bar{X}_1, \bar{X}_2$ - середні арифметичні значення для порівнюваних груп;

S_1^2, S_2^2 - дисперсії вибірки;

n_1 та n_2 - обсяги аналізованих груп студентів.

Для встановлення інтенсивності та напрямку зв'язків між мотивацією професійного вибору та індивідуально-психологічними властивостями молоді було використано коефіцієнт лінійної кореляції r-Пірсона.

Розрахунок проводився за формулою:

$$r_{xy} = \frac{\sum (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{\sqrt{\sum (X_i - \bar{X})^2 \sum (Y_i - \bar{Y})^2}} \quad (2.2)$$

де X_i, Y_i – значення порівнювальних ознак для кожного респондента

$\bar{X}, \bar{Y}$ – середні значення змінних у вибірці.

Для моделювання впливу індивідуальних особистісних факторів на загальний рівень мотивації до професійного вибору студентів гуманітарних спеціальностей було застосовано метод лінійної регресії. Загальне рівняння парної лінійної регресії має вигляд:

$$Y = a + bX \quad (2.3)$$

де Y — залежна змінна (показник мотивації);

X — незалежна змінна (фактор Кеттелла);

a — вільний член рівняння (константа);

b — коефіцієнт регресії, що показує силу впливу.

Критерії статистичної значущості в дослідженні були встановлені на рівні $p \leq 0,05$ та $p \leq 0,01$. Ці порогові значення відповідають загальноприйнятим стандартам, та використовуються в наукових працях з психології.

2.3. Аналіз результатів емпіричного дослідження

Це емпіричне дослідження було зосереджено на виявленні структурних особливостей професійної мотивації та кар'єрних орієнтацій у студентів гуманітарних спеціальностей у порівнянні з їхніми колегами технічного профілю. Вибірка дослідження включала 104 здобувачі вищої освіти

Донецького національного університету імені Василя Стуса, вік яких коливався від 17 до 23 років. Важливо відзначити диференційовану професійну орієнтацію учасників, Вибірка дослідження включала дві групи: група 1 представляли гуманітарний профіль ($n=75$), група 2- 29 — технічний ($n=29$). Така структура вибірки дозволила виявити специфічні закономірності в процесі професійного самовизначення молоді, а також проаналізувати потенційні відмінності в їхніх ціннісних орієнтаціях, які можуть бути зумовлені обраним напрямком навчання. Аналіз отриманих даних було проведено за допомогою описової статистики, кореляційного та регресійного аналізу. Такий підхід дозволив глибше дослідити зв'язки між особистісними характеристиками та професійними прагненнями молодих студентів. Розглянемо основні результати дослідження детальніше.

У таблиці 2.2 наведено основні статистичні показники для ключових досліджуваних змінних:

Таблиця 2.2

Розподіл рівнів психологічних змінних серед студентів ($n=104$)

Змінна	Середнє (M)	Стандартне відхилення (SD)	Мін. значення	Макс. значення
Пізнавальна мотивація (SMAQ)	21,4	4,2	10	28
Орієнтація на «Служіння» (Шейн)	16,5	3,9	7	25
Соціальний тип (Голланд)	37,8	5,4	18	54

Товариськість (Фактор А, Кеттелл)	6,9	1,5	3	10
---	-----	-----	---	----

Як свідчить аналіз описової статистики рівень когнітивної мотивації у більшості респондентів коливається в діапазоні високих значень $M = 21,4$; $SD = 4,2$. Це може свідчити про їхню щирю зацікавленість у навчальному процесі та виражене прагнення до саморозвитку. Цей результат підтверджує, що для студентів гуманітарних спеціальностей здобуття нових знань зберігає свою значущість навіть за відсутності зовнішнього оцінювання. Показники спрямованості на «Служіння» $M = 16,5$ демонструють високу значущість соціальних цінностей та чітке прагнення респондентів до суспільно корисної професійної діяльності. Результати показників *Соціального типу* $M = 37,8$ та рівня товариськості $M = 6,9$ свідчать про наявність розвинених комунікативних здібностей та емоційної відкритості. Ці властивості є фундаментальними для професій, що передбачають активну взаємодію з людьми.

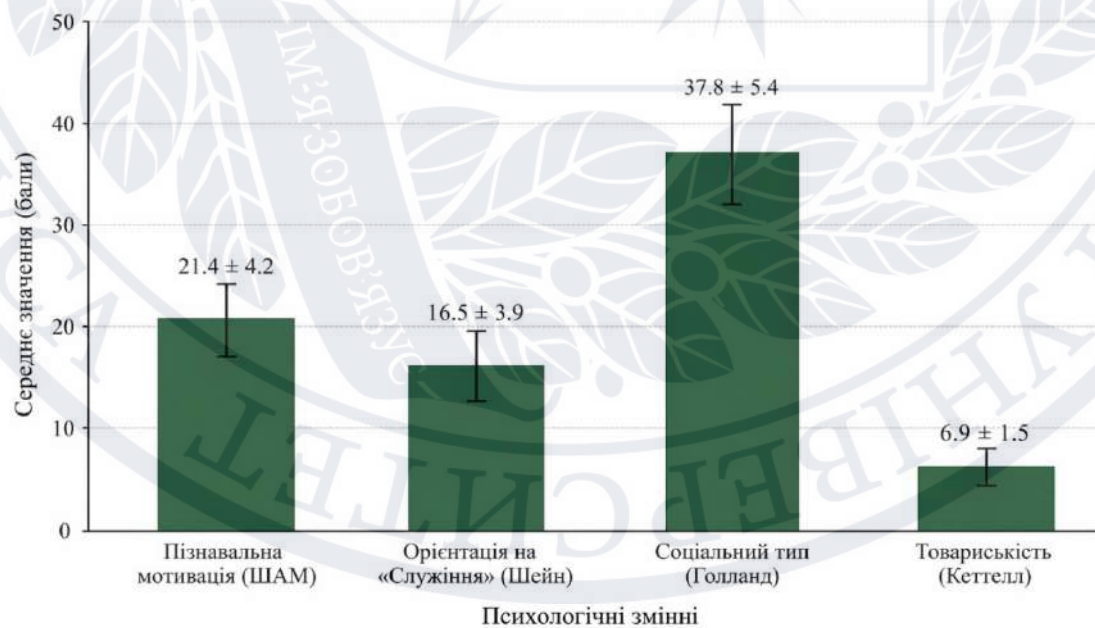

Рис. 2.1 — Описові статистики досліджуваних психологічних змінних ($M \pm SD$)
($n = 104$)

З метою поглиблення аналітичних можливостей дескриптивної статистики та отримання всебічного попереднього зрізу, узагальнені емпіричні дані були диференційовані відповідно до профілю підготовки, обраного респондентами: Група 1 (гуманітарний напрям, $n=75$) та Група 2 (технічний напрям, $n=29$). Систематизація та зіставлення дескриптивних показників (M , SD) у контексті кожної застосованої психодіагностичної методики уможливили виявлення специфічних особливостей та тенденцій первинного розподілу ознак, що детально викладені у Додатку Д.

Розгорнутий покомпонентний аналіз зазначених результатів свідчить про наступне:

1.) Особливості структури академічної мотивації (Таблиця Д.2, Рисунок Д.1). Загальний показник внутрішньої пізнавальної мотивації досліджуваної вибірки, визначений за Шкалою академічної мотивації Ю. В. Павлової, склав 21,4 бали (Таблиця 2.2). На Рисунку Д.1 (Додаток Д) візуалізовано первинний розподіл відповідей респондентів, що демонструє виражену тенденцію до переважання високих оціночних балів за цим параметром. Водночас, порівняльний аналіз усереднених значень для окремих профільних груп (Таблиця Д.2, Додаток Д) виявив значні міжгрупові відмінності: студенти гуманітарного профілю характеризуються вищою інтенсивністю внутрішньої мотивації пізнання (24,8 балів), тоді як для представників технічних спеціальностей цей показник зафіксовано на рівні 19,4 балів. Натомість, технічний профіль демонструє виразнішу спрямованість на внутрішню мотивацію досягнення (25,2 бали проти 21,5 балів у гуманітарній когорті), що вказує на пріоритетність прагнення до конкретного прагматичного результату та подолання складних когнітивних завдань.

2.) Специфіка кар'єрних орієнтацій за концепцією Е. Шейна (Таблиця Д.3). Для загальної вибірки показник спрямованості на кар'єрний якір «Служіння» становить 16,5 балів (Таблиця 2.2). У загальній ієрархічній структурі кар'єрних цінностей досліджуваних студентів ця орієнтація посідає провідне перше місце із середнім значенням 8,8 балів (Таблиця 3.2). Однак,

диференційований аналіз результатів у Таблиці Д.3 (Додаток Д) виявив суттєву полярність у життєвих стратегіях респондентів. Для студентів гуманітарних спеціальностей якір «Служіння» виступає абсолютним ціннісним домінантом (9,1 балів), що підтверджує їхню орієнтацію на діяльність на благо суспільства. У представників технічного профілю цей показник фіксується лише на рівні 4,3 бали. Натомість, у структурі цієї групи домінують такі кар'єрні орієнтації, як «Професійна компетентність» (8,4 бали) та «Підприємництво» (7,6 балів), що свідчить про виражене прагнення до експертного статусу та фінансової автономії.

3.) Конгруентність професійних типів особистості за Дж. Голландом (Таблиця Д.4; Рисунки Д.2 і Д.3). Домінування Соціального типу особистості у загальній вибірці ($M=37,8$ балів за Таблицею 2.2) знаходить своє емпіричне підтвердження у показниках Таблиці Д.4 (Додаток Д). Згідно з цими даними, рівень вираженості зазначеного психотипу у гуманітарній групі сягає 82,4%, а Артистичного — 74,1%. Цю закономірність наочно ілюструє Рисунок Д.2 (Додаток Д), де зафіксовано стійку перевагу респондентів у виборі соціально орієнтованої діяльності (наприклад, роль Інтерв'юера — 74,4%) порівняно з контрольно-технічною (роль Єгера — 25,6%). При цьому, Рисунок Д.3 відображає відносну амбівалентність вибірки при виборі між організаційно-підприємницькою (Директор магазину — 52,6%) та творчою (Композитор — 47,4%) сферами. У технічній групі провідні позиції закономірно посідають Інтелектуальний (78,5%) та Підприємницький (72,4%) типи.

4.) Особливості особистісного профілю за Р. Кеттеллом (Див. Рисунки Д.4 і Д.5). Загальний рівень товарищкості зафіксовано на позначці 6,9 стевів (Таблиця 2.2). Візуалізація відповідей респондентів за фактором А «товарищкість» на Рисунку Д.4 (Додаток Д) підтверджує виражену комунікативну відкритість студентської молоді, де значна частина вибірки схиляється до жвавої міжособистісної взаємодії (36,8%) або обирає проміжні варіанти (33,1%). При порівнянні середніх показників у Розділі 3 (Таблиця 3.4) фіксуються вищі значення товарищкості (7,3 стени) та емоційної чутливості

(фактор I = 7,9 стенив) у студентів гуманітарних спеціальностей. Натомість, для технічного профілю характерними є вищі показники самоконтролю (фактор Q3 = 7,4 стени), що графічно відображено через виражену реакцію на чинники впорядкованості середовища на Рисунку Д.5 (Додаток Д).

Представлені дескриптивні дані та аналіз параметрів первинного розподілу дають підстави стверджувати про методологічну валідність, надійність та змістовну цілісність отриманого емпіричного матеріалу. Виявлення специфіки усереднених значень формує обґрунтовану основу для переходу до другого аналітичного етапу дослідження.

Висновки до розділу 2

Розділ 2 кваліфікаційної роботи присвячений емпіричному дослідженню особливостей мотивації та кар'єрних орієнтацій студентської молоді. Цей етап є центральним компонентом загальної архітектури наукової роботи, оскільки його метою є безпосередня реалізація дослідницької мети – виявлення та систематизація психологічних детермінант професійного вибору студентів у контексті сучасних соціальних викликів.

В рамках дослідницької програми послідовно виконувалася низка завдань, спрямованих на первинну діагностику структури академічної мотивації, провідних життєвих цінностей та стійких рис характеру здобувачів вищої освіти. Емпіричною базою для первинного збору даних був Донецький національний університет імені Василя Стуса. Загальний обсяг сформованої дослідницької вибірки склав 104 респонденти віком від 17 до 23 років. Для поглибленого аналізу та диференціації характеристик професійного самовизначення молоді вибірка була стратегічно розділена на дві порівняльні групи: студенти гуманітарного профілю навчання та представники технічних спеціальностей. Збір даних здійснювався дистанційно, за допомогою онлайн-платформи Google Forms, що забезпечило широку доступність опитування.

Діагностичний інструментарій включав набір стандартизованих,

надійних та валідних психодіагностичних методів: Шкалу академічної мотивації, опитувальник «Кар'єрні якорі», тест професійного типу особистості та повну форму шістнадцятифакторного опитувальника особистості. Зазначений комплекс дозволив отримати вичерпні дані про когнітивні, ціннісні, комунікативні та поведінкові параметри майбутніх спеціалістів.

Попередній аналіз отриманих результатів, реалізований за допомогою методів описової та дескриптивної статистики, дозволив виявити основні психологічні тенденції, що характеризують загальний вектор розвитку студентської когорти. Зокрема, було зафіксовано стабільне домінування показників внутрішньої когнітивної мотивації, а також чітку орієнтацію на кар'єрний якор соціального служіння. Отримані дані описової статистики свідчать про глибокий пізнавальний інтерес студентів до обраної галузі знань, усвідомлення процесу навчання як внутрішньої цінності та потенційну готовність до майбутньої суспільно корисної професійної діяльності.

Водночас, початковий аналіз показників дозволив окреслити контури індивідуально-психологічного портрета сучасного студента, який характеризується високою комунікативною відкритістю, емоційною чутливістю та вираженим інтелектуальним радикалізмом, що може служити внутрішнім ресурсом для адаптації під час навчання.

На основі попереднього узагальнення описових показників, а також враховуючи об'єктивні методологічні обмеження дослідження, пов'язані з нерівномірністю обсягу порівнюваних груп та специфікою дистанційного тестування в умовах воєнного стану, було закладено основу для подальшої інтерпретації виявлених закономірностей. Отримані описові статистичні дані свідчать про те, що професійне самовизначення студентів не є випадковим чи суто спонтанним явищем, а радше результатом складної внутрішньої інтеграції психологічних властивостей особистості та її мотиваційних комплексів саморозвитку, що вимагає обов'язкового врахування в освітньому процесі вищих навчальних закладів.

Отже, у другому розділі створено емпірично обґрунтовану та

репрезентативну основу для всебічного розуміння предмета дослідження. Сформовані масиви первинних даних та результати описового аналізу є необхідною науковою основою для наступного розділу кваліфікаційної роботи, в якому буде проведено детальний диференційований аналіз результатів, представлено математичні моделі взаємозв'язків та впливів, а також розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації професійного розвитку майбутніх фахівців.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Аналіз мотиваційно-ціннісних чинників професійного вибору студентів

Першим етапом змістовного аналізу стало дослідження структури академічної мотивації респондентів за допомогою «Шкали академічної мотивації» (SMAQ) в адаптації Ю. В. Павлової. Ця методика дозволяє диференціювати сім типів мотивації, що відображають різні рівні самодетермінації студента. Результати представлені в таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Показники академічної мотивації студентів за 7 підшкалами (n=104)

Групи мотивації	Підшкали мотивації (за Ю. Павловою)	Середнє (M)	Рівень
Внутрішня мотивація	1. Внутрішня мотивація: знання	25,6	Високий
	2. Внутрішня мотивація: досягнення	23,4	Високий
	3. Внутрішня мотивація: стимулювання досвіду	21,8	Високий
Зовнішня мотивація	4. Ідентифікована регуляція	19,2	Вище серед.
	5. Інтроєктована регуляція	16,5	Середній
	6. Зовнішня регуляція	12,4	Низький

Амотивація	7. Амотивація	4,1	Низький
------------	---------------	-----	---------

Провідною у структурі мотивації студентів є внутрішня мотивація, пов'язана зі знаннями $M = 25.6$. Цей показник свідчить, що респонденти отримують задоволення від самого процесу навчання та пізнання нового. Високий бал за шкалою «досягнення» $M = 23.4$ вказує на прагнення студентів до успішного розв'язання складних завдань. Характерним є фіксування низьких показників за шкалою «Зовнішня регуляція» $M = 12.4$ та «Амотивація» $M = 4$). Це означає, що навчальний процес для студентів мотивується не соціальним тиском чи прагненням уникнути покарань, а усвідомленням внутрішньої цінності професійної підготовки.

Наступним етапом стало вивчення ціннісних орієнтирів за питальником «Якорі кар'єри» Е. Шейна.

Таблиця 3.2

Результати дослідження кар'єрних орієнтацій за Е. Шейном (n=104)

Назва кар'єрної орієнтації	Середнє (M)	Пріоритет
Служіння	8,8	I
Професійна компетентність	7,9	II
Автономія (незалежність)	7,2	III
Стабільність роботи	6,5	IV
Стабільність місця проживання	6,1	V
Менеджмент	5,4	VI
Виклик	4,9	VII
Підприємництво	3,6	VIII

В ієрархії кар'єрних цінностей домінує орієнтація на «Служіння» $M = 8,8$. Для студентів гуманітарних та соціальних спеціальностей професійна діяльність розглядається ними як засіб для надання допомоги іншим та реалізації значущих суспільних цілей. Висока значущість «Професійної компетентності» $M = 7,9$ свідчить про прагнення респондентів до експертизи в обраній галузі. Низький показник за орієнтацією на «Підприємництво» $M = 3,6$ вказує на те, що стратегія створення власного бізнесу на цьому етапі не є пріоритетною для значної частини студентів.

Завершальним етапом мотиваційно-ціннісного аналізу було використання тесту професійного типу особистості Дж. Голланда.

Таблиця 3.3

Пріоритетність професійних типів за Дж. Голландом

Професійний тип (RIASEC)	% вибору	Характеристика
Соціальний тип (S)	46%	Робота з людьми, викладання, допомога
Артистичний тип (A)	28%	Творчість, самовираження, емоції
Інтелектуальний тип (I)	14%	Дослідження, аналіз, теорія
Конвенціональний тип (C)	6%	Робота з документами, розрахунки
Підприємницький тип (E)	4%	Керівництво, ризик, лідерство
Реалістичний тип (R)	2%	Техніка, конкретні інструменти

Дані таблиці 3.3 демонструють високу конгруентність вибору професії. Майже половина вибірки (46%) належить до *Соціального типу*, що узгоджується з якорем «Служіння» та внутрішньою мотивацією до знань. Це свідчить про потенційно високу ефективність таких студентів у гуманітарній

сфері, що зумовлено відповідністю їхніх особистісних потреб та характеристик вимогам професійного середовища.

Аналіз дозволив встановити наявність гармонійної структури професійної спрямованості у респондентів. Основою цієї структури є домінування внутрішньої когнітивної мотивації [13], а також ціннісне прагнення до соціальної корисності [17]. Відповідність індивідуального психотипу характеру майбутньої професійної діяльності, визначена за моделлю Дж. Голланда, свідчить про формування суб'єктивного образу свого професійного майбутнього [16]. Зазначена конфігурація психологічних показників демонструє значний потенціал для успішної самореалізації молоді та її високу готовність до майбутньої професійної діяльності [20].

3.2. Особистісний профіль студента як основа професійного розвитку

Оформлюючи цілісний психологічний портрет респондентів та виявлення глибинних детермінант їхнього професійного вибору, було використано 16-факторний особистісний питальник Р. Кеттелла (повна форма "А", 187 тверджень). Розширений варіант методики було обрано через необхідність забезпечення високої точності вимірювання кожного з 16 первинних факторів, що, у свою чергу, сприяє прогнозуванню поведінки майбутніх спеціалістів у професійно значущих контекстах [21]. Згідно з методологічним підходом Р. Кеттелла, особистість трактується як складна система диспозицій, а кожна зі 187 відповідей в питальнику розглядається як об'єктивна характеристика поведінкових проявів. Отримані емпіричні дані були перетворені на стандартизовані оцінки (стени). Усереднений особистісний профіль студентів представлено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Середні показники групи 16 особистісних факторів студентів (n=104)

Блоки факторів	Чинники (фактори) особистості	Стен (М)	Полюс
Комунікативний	A (артистичність)	7,3	(+)
	H (сміливість)	6,6	(+)
	F (експресивність)	6,2	(+)
	E (домінантність)	5,5	(серед.)
	Q2 (самостійність)	5,3	(серед.)
	N (дипломатичність)	5,8	(серед.)
	L (підозрілість)	4,1	(-)
Інтелектуальний	B (інтелект)	7,2	(+)
	M (уява)	6,7	(+)
	Q1 (радикалізм)	7,6	(+)
Емоційно- вольовий	C (емоційна стійкість)	6,4	(+)
	G (нормативність поведінки)	7,2	(+)
	I (чутливість)	7,9	(+)
	O (тривожність)	4,6	(-)
	Q3 (самоконтроль)	7,4	(+)
	Q4 (напруженість)	5,2	(-)

1. Комунікативні властивості (A, H, F, E, Q2, N, L): аналіз результатів, показав виражену соціальну спрямованість респондентів. Провідним фактором є A (7, 3 стени), який характеризує студентів як доброзичливих та відкритих.. У поєднанні з високими показниками фактора H (сміливість, 6,6 стени) це свідчить про їхню готовність до активної міжособистісної взаємодії [1, 8]. Низькі значення фактора L (підозрілість, 4, 1 стени) свідчать про загальну довірливість, що може сприяти формуванню емпатичного контакту.

2. Інтелектуальні диспозиції (B, M, Q1): високий рівень фактора Q1

(радикалізм, 7, 6 стени) демонструє виражену інтелектуальну допитливість та критичне мислення. Ця характеристика вказує на схильність студентів до переосмислення усталених традицій та активного пошуку інноваційних рішень [13]. Показники фактора *B* (7, 2 стени), у свою чергу, підтверджують розвинену здатність до абстрактного мислення та ефективного засвоєння навчального матеріалу [11].

3. Емоційно-вольові диспозиції (*C*, *G*, *I*, *O*, *Q3*, *Q4*): центральним ядром профілю особистості є фактор *I* (чутливість, 7, 9 стени). Цей показник свідчить про високий рівень емпатії, м'якості та здатності до співпереживання, що є професійно значущими якостями для фахівців соціономічного профілю [14]. Висока нормативність поведінки (фактор *G*, 7, 2 стени) та самоконтроль (фактор *Q3*, 7, 4 стени) свідчать про відповідальне ставлення до навчального процесу та здатність дотримуватися етичних норм майбутньої професії [20]. Показники емоційної стабільності (фактор *C*) та низької тривожності (фактор *O*) свідчать про формування достатніх психологічних ресурсів для ефективного подолання стресових ситуацій, зокрема в умовах воєнного стану.

Виявлений симптомокомплекс, що об'єднує: товариськість, чутливість, радикалізм та самоконтроль — виступає істотним підґрунтям для формування сталої професійної ідентичності та ефективної самореалізації фахівця [16].

3.3. Порівняльна характеристика груп

На завершальному етапі емпіричного дослідження нами здійснено порівняльний аналіз показників студентів гуманітарного профілю навчання ($n = 75$) та студентів технічних спеціальностей ($n = 29$). Незважаючи на загальні тенденції, характерні для студентської когорти, було виявлено низку статистично значущих відмінностей. Ці розбіжності можуть бути пояснені специфікою обраного фаху та індивідуально-психологічними характеристиками респондентів. З метою наочної презентації результатів було розроблено узагальнюючу порівняльну таблицю (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

**Порівняльна характеристика психологічних показників студентів
гуманітарного (n=75) та технічного (n=29) профілів**

Критерій порівняння	Психологічний показник (шкала)	Гуманітарний профіль (M)	Технічний профіль (M)	Характер виявлених відмінностей
Академічна мотивація	Внутрішня: стимулювання досвіду	24,8	19,4	Гуманітарії більше орієнтовані на емоційно-естетичну цінність навчання.
	Мотивація: досягнення	21,5	25,2	У студентів технічного профілю мотивація сильніше пов'язана з результатом.
Кар'єрні орієнтації	Служіння	9,1	5,8	Гуманітарії орієнтовані на допомогу суспільству.
	Професійна компетентність	7,2	8,6	Технічні студенти цінують експертність.
	Автономія	6,4	7,8	Технічні студенти прагнуть незалежності.
Тип особистості	Соціальний (S)	42,5	18,2	Гуманітарії — «людина-

				людина».
	Інтелектуальний (I)	28,1	36,4	Технічні — аналітичні типи.
Риси особистості	Фактор A	7,8	5,4	Гуманітарії більш товариські.
	Фактор I	8,2	4,5	Гуманітарії більш чутливі.
	Фактор Q3	6,8	7,9	Технічні більш дисципліновані.

Аналіз даних, дозволяє зробити висновок, що професійне самовизначення студентів гуманітарного профілю базується на емоційно-альтруїстичному векторі. Високі значення факторів A та I за методикою Кеттелла, у поєднанні з якорем «Служіння», підтверджують, що вибір професії для цих студентів є інструментом реалізації емпатії та соціальної активності. На противагу цьому, респонденти технічних спеціальностей демонструють орієнтацію на раціонально-технологічний вектор. Їм притаманний вищий рівень автономії та самоконтролю, при цьому внутрішня мотивація значно посилюється прагненням до професійної досконалості та успішного вирішення комплексних логічних завдань [2]. Обидві вивчені групи характеризуються низьким рівнем амотивації, що вказує на усвідомленість вибору напрямку навчання [13].

Для виявлення статистично значущих зв'язків між мотиваційними факторами, кар'єрними орієнтаціями та індивідуально-психологічними характеристиками студентів було застосовано кореляційний аналіз за методом К. Пірсона. Розрахунки проводилися з використанням коефіцієнта лінійної кореляції, формула якого детально описана в підрозділі 2.3 цієї роботи. Результати математичної обробки представлені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Матриця кореляційних зв'язків між основними показниками дослідження.

Показники (шкали)	1	2	3	4	5	6	7
Пізнавальна мотивація (SMAQ)	1,00	0,34**	0,42**	0,28**	0,31*	0,15	0,36**
Мотивація досягнень (SMAQ)		1,00	0,39**	0,22*	0,45**	0,28*	0,31*
Служіння (Е. Шейн)			1,00	0,48**	0,41**	0,33**	0,24*
Соціальний тип (Дж. Голланд)				1,00	0,54**	0,26*	0,21*
Товариськість (Фактор А) (Кетелл)					1,00	0,24*	0,12
Радикалізм (Фактор Q1)						1,00	0,38**
Чутливість (Фактор I)							1,00

Примітка: ** — зв'язок значущий на рівні $p \leq 0,01$; * — зв'язок значущий на рівні $p \leq 0,05$.

Аналіз кореляцій дозволяє виявити значну внутрішню узгодженість професійного профілю студентів. Найбільш виражений позитивний зв'язок зафіксовано між Соціальним типом особистості та Товариськістю фактор А. Кар'єрна орієнтація на «Служіння» тісно пов'язана із Соціальним типом $r = 0,48$ та Чутливістю $r = 0,24$. Ця кореляція свідчить про те, що альтруїстичний вектор професійного вибору в гуманітарній сфері базується на високій емпатії та прагненні до емоційно насиченої міжособистісної взаємодії. Когнітивна

мотивація демонструє значні кореляції із Соціальним типом $r = 0,42$.

Для глибшого розуміння детермінант професійного вибору та кількісної оцінки сили причинно-наслідкових зв'язків було проведено регресійний аналіз за допомогою лінійної регресії. Математична модель, що описує ці впливи, представлена у вигляді лінійного рівняння, детальні компоненти якого описані в підрозділі 2.3. Результати регресійного аналізу представлені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Результати регресійного аналізу впливу особистісних факторів на професійну мотивацію

Залежна змінна(Y)	Незалежна змінна (X)	Коефіцієнт β	t-значення	p-значення
Пізнавальна мотивація	Товариськість (фактор A)	0,38	4,12	< 0,01
Пізнавальна мотивація	Радикалізм (фактор Q1)	0,42	4.56	< 0,01
Соціальний тип (S)	Чутливість (фактор I)	0,35	3,82	< 0,01

Як показують отримані дані, риси особистості мають надійний прогностичний вплив на структуру професійної мотивації. Зокрема, фактор Радикалізму (Q1) є найсильнішим предиктором $\beta = 0,42$ когнітивної активності, що вказує на прямий зв'язок між інтелектуальною відкритістю та глибиною засвоєння професійних знань. Комунікабельність (A) суттєво впливає на рівень внутрішньої мотивації $\beta = 0,38$, підтверджуючи, що для студентів-гуманітарних спеціальностей соціальний контекст навчання є стимулом для особистісного розвитку. Коефіцієнт впливу Чутливості (I) на формування Соціального типу $\beta = 0,35$ доводить, що емпатія є фундаментальним детермінантом вибору професій типу «людина-людина».

Під час інтерпретації результатів слід враховувати певні обмеження:

відносно невеликий розмір вибірки студентів технічних спеціальностей $n=29$ порівняно з гуманітарними $n=75$, а також специфіку проведення дослідження в онлайн-форматі, що зумовлено зовнішніми обставинами воєнного стану.

Підсумовуючи, результати дослідження підтвердили, що індивідуально-психологічні характеристики мають значний вплив на формування професійної мотивації студентів. Отримані результати створюють передумови для подальших досліджень у галузі психології професійного самовизначення молоді. Вважається актуальним розробку та впровадження програм психологічної підтримки та профорієнтації, спрямованих на гармонізацію особистісних характеристик та професійних прагнень студентів у рамках освітнього процесу.

3.4. Рекомендації щодо оптимізації професійного самовизначення студентів

Комплексний теоретико-методологічний аналіз та емпіричне дослідження стали підґрунтям для розробки інтегрованої системи прикладних рекомендацій. Цей комплекс має на меті оптимізацію процесу професійного самовизначення студентів, сприяючи їхній успішній адаптації до майбутньої фахової діяльності та зменшуючи ймовірність виникнення професійної деформації чи синдрому емоційного вигорання на початкових етапах професіоналізації.

З огляду на специфіку диференціації психологічних профілів, мотиваційних комплексів та особистісних якостей студентів різних спеціальностей, виявлену під час дослідження, рекомендації було структуровано у три основні цільові блоки.

1. Програма психологічного супроводу та рекомендації для студентів соціально-гуманітарних спеціальностей

Представники цієї досліджуваної групи, як правило, схильні до професійної діяльності у сфері «людина–людина», що корелює з високим показником

соціального типу особистості (82,4%) та домінуванням кар'єрної орієнтації «Служіння» ($M=9,1$). Така спрямованість на альтруїстичну діяльність, надання допомоги та підвищена емоційна чутливість за фактором I ($M=8,2$ стенів) зумовлюють значне психологічне та міжособистісне навантаження у майбутній професійній діяльності. Отже, доцільним є реалізація низки оптимізаційних заходів:

1.1 Формування навичок емоційної саморегуляції та профілактика синдрому емоційного вигорання.

Ефективність функціонування у соціономічній сфері значною мірою залежить від здатності чітко розрізняти власні емоційні стани, відокремлюючи особисті почуття від професійних обов'язків та очікувань клієнтів. З метою запобігання передчасному вигоранню, студентам гуманітарних спеціальностей рекомендовано активно долучатися до спеціалізованих психологічних тренінгів. Ці заходи мають на меті підвищення загальної психологічної, стресової та життєвої стійкості, особливо в умовах тривалих кризових ситуацій. Важливо оволодіти техніками когнітивно-поведінкової саморегуляції, методами прогресивної м'язової релаксації, дихальними вправами (як-от техніки заземлення) та практиками усвідомленості, що дозволяють оперативно знижувати рівень поточної психоемоційної напруги та ефективно відновлювати внутрішній ресурс.

1.2 Трансформація природної комунікабельності у професійну комунікативну компетентність.

Високий рівень товарищескості, виявлений за фактором A ($M=7,3$ стенів), та загальна експресивність потребують систематичного розвитку з метою формування інструменту усвідомленого професійного впливу. Студентам доцільно активно брати участь у практично орієнтованих заходах, таких як наукові дискусії, дебати, круглі столи та симуляційні ігри. При цьому особливу увагу слід приділяти розвитку навичок активного слухання, ведення конструктивного діалогу в конфліктних умовах, ефективної вербальної та невербальної експресії, а також прийомів аргументації та переконання.

Удосконалення лідерського потенціалу та здатності до публічних виступів надасть майбутнім фахівцям-гуманітаріям можливість ефективно транслювати професійні ідеї та успішно реалізовувати соціальну місію своєї професії.

1.3 Опанування технологій тайм-менеджменту та структурування діяльності.

Беручи до уваги виявлену у представників гуманітарного профілю схильність до розвиненої уяви за фактором M ($M=7,9$ стевів), нестандартного мислення та творчого підходу, вони нерідко стикаються з труднощами у виконанні рутинних завдань та дотриманні жорстких часових обмежень. Для оптимізації професійного самовизначення рекомендовано системне вивчення та інтеграцію інструментів планування, зокрема матриці Ейзенхауера, техніки Pomodoro, а також методів декомпозиції цілей за системою SMART. Здатність ефективно структурувати робочий простір і час, встановлювати пріоритети та послідовно планувати виконання професійних завдань сприятиме збалансуванню творчого потенціалу з вимогами сучасного ринку праці, тим самим знижуючи рівень академічної та професійної тривожності.

2. Програма психологічного супроводу та рекомендації для студентів технічних та економічних спеціальностей

Серед студентів технічного профілю навчання переважає раціонально-технологічний підхід до розвитку, що виявляється у домінуванні Інтелектуального типу особистості (78,5%), орієнтації на кар'єрний якір «Професійна компетентність» ($M=8,4$) та високому рівні дисциплінованості й самоконтролю за фактором $Q3$ ($M=8,7$ стевів). Однак для успішної інтеграції у сучасне висококонкурентне професійне середовище та досягнення кар'єрного зростання, їм необхідне цілеспрямоване розширення психологічних компетенцій у таких напрямках:

2.1 Розвиток гнучких навичок (Soft Skills) та самопрезентації.

Технічні фахівці, попри високий рівень експертизи, нерідко демонструють дефіцит комунікативних здібностей, навичок командної взаємодії та

ефективної презентації власних інтелектуальних розробок. Рекомендовано залучати студентів до міждисциплінарних командних проєктів, що вимагають розподілу ролей, ведення переговорів та захисту ідей перед потенційними інвесторами або замовниками. Важливим аспектом є участь у майстер-класах з ораторського мистецтва, ділової комунікації та формування персонального професійного бренду, що сприятиме трансформації технічних знань у конкурентний ринковий успіх.

2.2 Стимулювання внутрішньої мотивації та подолання прагматичного редукціонізму.

Враховуючи виявлену у технічних фахівців високу зовнішню регуляцію та зосередженість на суто прагматичних цілях (фінансова вигода, отримання диплома, ін.), існує імовірність швидкої втрати інтересу до професії при зіткненні з монотонними завданнями. Необхідно цілеспрямовано зміщувати увагу на пошук глибоких інтелектуальних викликів, активну участь у дослідницькій діяльності, хакатонах та грантових програмах. Формування внутрішнього пізнавального інтересу до архітектури логічних систем, програмування чи моделювання є потужним стабілізаційним чинником, що забезпечує тривалу працездатність та високий рівень професійної задоволеності.

2.3 Розвиток когнітивної гнучкості та креативного мислення.

Висока нормативність поведінки (фактор $G = 8,3$ стевів) та схильність до жорсткого дотримання інструкцій у певних ситуаціях можуть обмежувати адаптаційні можливості технічних спеціалістів в умовах, що швидко змінюються. Тому рекомендовано інтегрувати в освітній процес методи евристичного навчання, вирішення винахідницьких завдань (ТРИЗ), техніки латерального мислення та організовувати сесії «мозкового штурму». Розвиток здатності відступати від звичних алгоритмів та шаблонів дозволить фахівцям оперативно знаходити нестандартні, інноваційні рішення, що є однією з ключових вимог сучасного ринку праці високотехнологічної індустрії.

3. Рекомендації для адміністрації, викладацького складу та психологічної

служби вищого навчального закладу

Оптимізація професійного самовизначення не є виключно індивідуальним завданням студента; вона потребує формування цілісного, стимулюючого та безпечного освітнього середовища в університеті. На підставі результатів дослідження, адміністрації та психологічній службі закладу вищої освіти пропонується розглянути впровадження наступного інструментарію:

3.1 Впровадження інтеграційної системи професійного менторства та наставництва.

Доцільною є організація регулярної, інституціоналізованої взаємодії студентів молодших курсів з випускниками університету, котрі вже успішно реалізувалися у своїй професії та володіють практичним досвідом. Формати таких зустрічей можуть включати "живі зустрічі", майстер-класи, довготривалі менторські програми та виробничі екскурсії. Це дозволить студентам сформувати максимально реалістичне уявлення про майбутню професію, уникнути ілюзорних чи інфантильних очікувань, що в свою чергу значно знизить рівень розчарування при переході від теоретичного навчання до реальної професійної діяльності.

3.2 Організація раннього моніторингу та профорієнтаційного скринінгу.

Рекомендується розглянути впровадження обов'язкової психологічної діагностики студентів першого курсу на етапі їхнього вступу та адаптації до університетського середовища. Метою застосування комплексу психодіагностичних методик (аналогічних використаним у цьому дослідженні) є не формальна реєстрація результатів, а надання студентам індивідуального психологічного зворотного зв'язку. Кожен студент має отримати комплексний опис своїх сильних сторін, акцентуацій, кар'єрних орієнтирів та потенційних зон ризику, що сприятиме усвідомленому проектуванню індивідуальної освітньої траєкторії.

3.3 Гармонізація освітнього процесу в умовах воєнного стану та цифровізації.

Враховуючи тривалий період дистанційного навчання, психологічній

службі ЗВО слід розробити систему заходів, спрямованих на подолання «цифрової відчуженості» та запобігання дегуманізації освітнього процесу. Для студентів-гуманітаріїв, які відчувають гостру потребу в міжособистісній взаємодії (Фактор $A = 7,3$ стенів), критично важливо створювати віртуальні дискусійні клуби, психологічні майстерні та забезпечувати інтерактивні форми занять, такі як робота в малих сесійних залах чи спільні онлайн-проекти. З метою підвищення психосоціальної стійкості молоді в умовах воєнних дій, до освітніх програм усіх спеціальностей доцільно інтегрувати спецкурси з надання першої психологічної допомоги, самопомоги при гострому стресі та розвитку емоційного інтелекту. Викладацькому складу рекомендовано не обмежуватися лише трансляцією теоретичних відомостей, а завжди експлікувати практичну значущість кожної лекційної теми, пов'язуючи її з майбутнім професійним контекстом.

Отже, розроблені рекомендації орієнтовані на досягнення гармонізації між індивідуально-психологічними характеристиками студентів та вимогами їхнього майбутнього професійного середовища. Інтеграція запропонованих оптимізаційних заходів у функціонування психологічної служби та безпосередньо в освітній процес закладу вищої освіти здатна забезпечити не тільки якісне підвищення кар'єрної самоефективності та професійної ідентичності студентської молоді, але й суттєво покращити їхню довгострокову конкурентоспроможність, адаптивність та рівень психологічного благополуччя на початковому етапі самостійної професійної діяльності.

Висновки до розділу 3

Аналіз мотиваційно-ціннісних детермінант та індивідуально — психологічного профілю сучасної студентської молоді дає вагомі підстави стверджувати, що процес професійного самовизначення є складним, багатомірним інтегрованим утворенням. Його архітектоніка визначається

глибокою, динамічною взаємодією та синергічним взаємопроникненням множинних особистісних компонентів, що формують цілісну систему, яка детермінує вибір та успішність професійної траєкторії. У ході емпіричного дослідження було виявлено, що в загальній структурі академічної мотивації респондентів спостерігається чітке домінування внутрішньої когнітивної спрямованості. Даний феномен маніфестується у вираженому, стійкому інтересі до самого процесу пізнання, прагненні до безперервного інтелектуального та особистісного зростання, а також у глибокому, самостійному засвоєнні фахових знань. Ця внутрішня рушійна сила функціонує незалежно від впливу зовнішніх оціночних суджень, матеріальних стимулів чи будь-якого соціального тиску з боку мікросередовища, що підкреслює її автономний та самодостатній характер.

Високий рівень вираженості мотивації досягнень, що фіксується на тлі мінімальних проявів загальної амотивованості, переконливо свідчить про глибокий рівень свідомості та відповідальності при виборі особистої професійної траєкторії. Це також вказує на сформовану здатність до ефективної саморегуляції діяльності та глибоку внутрішню готовність студентів до успішного подолання поточних академічних викликів, потенційних криз навчання та адаптації в освітньому середовищі.

У системі кар'єрних орієнтацій і життєвих цінностей майбутніх фахівців безумовне, першочергове значення надається орієнтації на «Служіння». Дана ціннісна домінанта інтерпретується молодим поколінням як фундаментальна соціальна місія майбутньої професійної діяльності, яка спрямована на активне надання реальної допомоги оточуючим, системне покращення соціокультурного середовища та досягнення вагомих, суспільно значущих цілей. Ця альтруїстична тенденція знаходить своє повне підтвердження у результатах типологічного дослідження професійних інтересів, де провідну роль посідає саме соціальний тип особистості. Такий збіг інтересів та цінностей свідчить про високий ступінь конгруентності та гармонійної відповідності між глибинними індивідуальними потребами студентів і

об'єктивними вимогами обраного ними професійного середовища. Сформована збалансована структура професійної спрямованості виступає надійним внутрішнім підґрунтям для подальшої успішної самореалізації, ефективної адаптації та конструктивного становлення молодого покоління в динамічних, мінливих умовах сучасного ринку праці.

Психологічний портрет сучасного здобувача вищої освіти, суттєво уточнений та деталізований шляхом багатфакторного аналізу його особистісної структури, характеризується значною комунікативною відкритістю до нового досвіду, інтелектуальним радикалізмом, що передбачає схильність до критичного мислення, гнучкістю мислення, а також підвищеною емоційною чутливістю. Виявлений стійкий симптомокомплекс, який гармонійно інтегрує в собі розвинену товариську, високу здатність до емпатії, емоційного співпереживання та сформований свідомий самоконтроль власної поведінки, створює потужну ресурсну базу для особистісного розвитку. Цей внутрішній потенціал є критично необхідним для забезпечення ефективної соціально-професійної адаптації молоді, збереження ментального здоров'я та високої психічної життєстійкості, що є особливо актуальним в специфічних, екстремальних і психотравмуючих умовах тривалого правового режиму воєнного стану.

Водночас проведене порівняльне дослідження дозволило виявити специфічну диференціацію та внутрішню полярність психологічних профілів респондентів залежно від обраного ними профілю навчання. Було встановлено, що професійне самовизначення студентів гуманітарних спеціальностей базується переважно на вираженому емоційно-альтруїстичному векторі, який спирається на розвинену комунікабельність, емпатійність та пріоритет міжособистісної взаємодії як ключового елементу професійної діяльності.

На противагу цьому, майбутні спеціалісти технічних та економічних галузей демонструють чітку спрямованість на раціонально-технологічний розвиток, виражену професійну автономію, прагнення до експертної

компетентності та жорстку нормативність і самодисципліну при вирішенні комплексних логічних завдань, що є характерним для їхніх професійних сфер.

При інтерпретації та узагальненні цих результатів було повноцінно враховано об'єктивні методологічні обмеження дослідження, пов'язані з нерівномірністю обсягів порівнюваних груп респондентів та специфікою дистанційного збору емпіричного матеріалу, що могло вплинути на генералізацію отриманих даних.

Запропоновані комплексні практичні рекомендації носять системний характер і безпосередньо спрямовані на досягнення максимальної відповідності та гармонізації між виявленими індивідуально-психологічними особливостями студентів і вимогами їхнього майбутнього професійного контексту.

З метою оптимізації цього процесу та нівелювання можливих деструктивних тенденцій вважається за доцільне активно впроваджувати в освітній простір ефективні інституційні системи менторства та наставництва, проводити регулярну професійну діагностику та профорієнтаційний скринінг на початкових етапах навчання, а також впродовж усього періоду здобуття освіти. Також є необхідним впровадження спеціалізованих психологічних тренінгів, орієнтованих на підвищення загальної психоемоційної стійкості, розвиток навичок саморегуляції, опанування технік тайм-менеджменту та підвищення рівня емоційної грамотності й Soft Skills, що є критично важливими для сучасної професійної діяльності. Системна інтеграція цих психолого-педагогічних заходів в освітнє середовище закладу вищої освіти та структуру його психологічної служби спроможна не лише суттєво покращити рівень задоволеності обраною спеціальністю, сприяючи формуванню позитивної професійної ідентичності, а й значно мінімізує потенційні ризики виникнення професійної деформації, криз ідентичності та розвитку синдрому емоційного вигорання у довгостроковій кар'єрній перспективі.

ВИСНОВОК

Проведене емпіричне дослідження було присвячене комплексному та системному аналізу специфіки формування професійної мотивації й кар'єрних орієнтацій студентської молоді. Ретельний теоретичний аналіз наукових джерел, у поєднанні з отриманими репрезентативними емпіричними даними, уможливив ідентифікацію та детальне висвітлення значущих внутрішніх зв'язків між індивідуально-психологічними характеристиками, мотиваційною структурою особистості та загальною спрямованістю її професійного розвитку. Результати дослідження свідчать про те, що ефективність професіоналізації майбутнього фахівця суттєво залежить від інтегрованості його особистісних властивостей у контекст обраної професійної галузі.

Насамперед, дані, зібрані в рамках діагностичного етапу, підтвердили висунуту гіпотезу про значний прогностичний вплив стійких особистісних характеристик на формування та структуру професійної мотивації у здобувачів вищої освіти. Переважна більшість респондентів продемонструвала внутрішню позитивну мотивацію, що вказує на їхню виражену зацікавленість саме у змістовому та когнітивному аспектах майбутньої професійної діяльності, а також на прагнення до самореалізації та розкриття інтелектуального потенціалу. Водночас було встановлено виразний кореляційний зв'язок між рівнем розвитку комунікативних здібностей та орієнтацією особистості на соціально значущі кар'єрні пріоритети. Це підкреслює фундаментальну важливість комунікативних аспектів та міжособистісних навичок у процесі свідомого вибору професій, які передбачають інтенсивну, емоційно насичену взаємодію.

За результатами статистичного аналізу, індивідуальні характеристики респондентів, зокрема товариськість, емоційна чутливість та інтелектуальна відкритість, істотно детермінують рівень їхньої загальної залученості до освітнього процесу у закладах вищої освіти. Зокрема, математичне моделювання виявило, що стійкі риси характеру, такі як відкритість до нового

досвіду, радикалізм мислення та високий рівень нормативної регуляції поведінки й самоконтролю, є провідними факторами, що безпосередньо сприяють формуванню зрілої професійної ідентичності. Отже, цілісний особистісний профіль студента можна розглядати як вагомий психологічний фундамент для його успішного професійного розвитку, що сприяє підвищенню рівня індивідуальної стійкості, життєстійкості та адаптивності до деструктивного впливу зовнішніх факторів і кризових явищ.

Результати проведеного дослідження також свідчать про виражену диференціацію психологічних профілів респондентів залежно від обраного напрямку та профілю навчання у закладах вищої освіти. Студенти гуманітарних спеціальностей продемонстрували вищий рівень розвитку емпатії, комунікабельності та виражену схильність до соціальної орієнтації в кар'єрному розвитку, тоді як студенти технічних та економічних спеціальностей виявили переважну спрямованість на професійну автономію, незалежність та високу предметну експертизу за умов суворої самодисципліни. Проведений аналіз дозволив констатувати, що конгруентність між типом особистості та обраною спеціальністю є значущим чинником задоволеності освітнім процесом. Це підкреслює актуальну потребу у впровадженні індивідуалізованого, диференційованого підходу у систему профорієнтаційної діяльності закладів вищої освіти.

Беручи до уваги результати емпіричного етапу, можна стверджувати, що процес професійного самовизначення сучасної молоді є багатограним і тривалим, що потребує розроблення та впровадження комплексних програм психологічного супроводу в закладах вищої освіти. Ці програми повинні бути орієнтовані на гармонізацію індивідуальних, типологічних та особистісних якостей майбутніх фахівців із об'єктивними вимогами та викликами їхнього професійного контексту.

Стосовно практичного застосування отриманих результатів, рекомендовано інтегрувати комплексну психодіагностику особистісного профілю безпосередньо у систему супроводу освітнього процесу. Також

важливо заохочувати студентську молодь до формування свідомих, реалістичних кар'єрних планів та підтримувати розвиток гнучких навичок майбутніх фахівців. Психологічним службам освітніх установ доцільно активізувати роботу щодо розвитку емоційного інтелекту, навичок саморегуляції та лідерського потенціалу серед молоді, що значно сприятиме їхній адаптації до динамічних умов сучасного ринку праці. Одночасно педагогічному колективу та адміністрації закладів освіти доцільно враховувати мотиваційні профілі студентів з метою проектування стимулюючого навчального середовища, що сприятиме розкриттю їхнього творчого потенціалу та підтримуватиме пізнавальну активність.

Отже, отримані результати окреслюють перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку. Зокрема, видається доцільним враховувати вплив тривалих кризових станів на динаміку та трансформацію кар'єрних орієнтацій молоді, а також провести аналогічні дослідження зі значним розширенням обсягу вибірки для виявлення гендерних та вікових особливостей професійної мотивації. Такий комплексний підхід дозволить поглибити розуміння психологічних механізмів, що зумовлюють успішну самореалізацію особистості в сучасному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балюк А. Особливості професійної соціалізації студентів магістратури соціо-гуманітарного профілю: структурно-функціональна модель. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 6 (80). С. 130-142. DOI: 10.24139/2312-5993/2018.06/130-142.
2. Бугерко Я. М., Гірняк Г. С. Соціально-психологічні чинники професійного самовизначення студентів закладів вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2024. Вип. 1. С. 18-24. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-1-2>.
3. Волянчук А. М. Порівняльний аналіз особливостей когнітивного компоненту проактивності у майбутніх фахівців технічного і гуманітарного профілів. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія*. 2025. № 1. С. 21-29. DOI: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.1.3>.
4. Голубенко С. Суть і особливості проєктування індивідуальних освітніх траєкторій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка*. 2025. Т. 20, № 39. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-20\(39\)-30](https://doi.org/10.33296/2707-0255-20(39)-30).
5. Залановська Л. І. Модель та програма формування міжетнічної толерантності у студентів гуманітарного профілю навчання. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2016. Вип. 54. С. 45-58. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.60162>.
6. Коваленко Н. П., Боброва Н. О., Ганчо О. В., Зачепило С. В. Мотивація студентів як запорука успішного професійного розвитку. *Медична освіта*. 2020. № 3. С. 43-48. DOI: <http://dx.doi.org/10.11603/me.2414-5998.2020.3.11440>.
7. Козьміна Н. А. Типи мотивації навчальної діяльності студентів. *Сучасні тенденції викладання іноземних мов у професійній підготовці майбутніх фахівців* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2026). Київ : НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського», 2026. URL: https://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/kozmina_typy.pdf.

8. Курносенко Д. О. *Соціально-психологічні чинники вибору професії психолога*. Київ : КНЛУ, 2023. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/4081>.
9. Лісовий В. С. Гуманітарні науки. *Енциклопедія сучасної України* / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. URL: <https://esu.com.ua/article-24653>.
10. Лукіяничук А., Лялюк Г., Фрицюк В. Основні проєкції дослідження феномена професійної ідентичності студентів-філологів. *Філологічні дискусії: теоретико-методологічні аспекти*. 2022. Вип. 9. С. 98-105. URL: <http://repository.ukd.edu.ua>.
11. Нікітіна І. В., Мартич В. В. Формування професійної мотивації студента як детермінанти його творчого розвитку і працевлаштування. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2010. Вип. 1. С. 206-211. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/a7c71a90-f882-493d-a022-c1ab2ab8376d/download>.
12. Онищенко І. В. Навчально-професійна мотивація як складник професійного становлення майбутніх фахівців педагогічного профілю. *Освітній дім*. 2016. Т. 48. С. 139-145. DOI: <http://dx.doi.org/10.31812/educdim.V48I0.2406>.
13. Павлова Ю. В. Шкала академічної мотивації: адаптація українською мовою. *Вісник сучасної психології*. 2020. № 3(1). С. 45-58. URL: <https://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/modeling/article/view/1267/1231>.
14. Пономаренко Л. М. *Взаємозв'язок мотиваційної спрямованості і професійної ідентичності у студентів-психологів*. Дніпро : ВНПЗ «ДГУ», 2025. URL: <http://www.dgu.com.ua>.
15. Сокоть О., Гаврилькевич В. Роль самооцінки у розвитку особистості та професійному самовизначенні старшокласників. *Psychology Travelogs*. 2025. № 1. С. 147-159. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2025-1-16>.
16. Султанова Л. Ю. Формування суб'єктивного образу професійного майбутнього студентів гуманітарного профілю. *Science and education:*

problems, prospects and innovations : proceedings of XI International Scientific and Practical Conference (Kyoto, Japan, 2021). Kyoto : CPN Publishing Group, 2021. C. 351-359. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84837>.

17. Франкевич К. Р. Ціннісні орієнтири молоді як основа їх професійного вибору та особистісної зрілості. *Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства* : матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 2025). Кременчук : КрНУ, 2025. С. 284-286. DOI: <https://doi.org/10.32782/2079-5009.krnu25.10.34>.

18. Шарата Н. Особливості викладання гуманітарних дисциплін у Миколаївському національному аграрному університеті в умовах воєнного стану. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2025. № 1 (107). С. 115-124. URL: <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/327065/316873>.

19. Черненко В. П., Кравченко К. В. Професійна ідентичність студентів старших курсів. *Наука і освіта*. 2016. № 2-3. С. 192-195. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/1200>.

20. Яковенко Г. Готовність майбутніх магістрів освіти до управлінської діяльності: зміст та структура. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2025. № 1 (107). С. 115-124. URL: <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/327066>.

21. Ямчук Т. Ю. *Професійне становлення особистості: психологічні детермінанти* : монографія. Мукачево : МДУ, 2023. 207 с. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/12045>.

22. Arviv Elyashiv R., Rozenberg K. Fostering early career teachers' preparedness, self-efficacy and professional commitment: The role of teacher education. *Teaching and Teacher Education*. 2024. Vol. 148. 104691. P. 1-11. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104691>.

23. Baxter I., Brachi O., Ferner-Rose R. et al. The Public Role of the Humanities: From the Student Perspective. *Public Humanities*. 2025. Vol. 1. e112. P. 1-10. DOI: <https://doi.org/10.1017/pub.2025.10036>.

24. Betonio C. M., Ferenal E. S. Factors Influencing the Career Choice of Senior High School Students and their Career Path. *International Journal on Science and*

Technology (IJSAT). 2026. Vol. 17, Iss. 1. P. 1-9. DOI: <https://doi.org/10.71097/IJSAT.v17.i1.10047>.

25. Christensen A. P., Cotter K. N., Silvia P. J. Reopening Openness to Experience: A Network Analysis of Four Openness to Experience Inventories. *Journal of Personality Assessment*. 2018. Vol. 101, No. 6. P. 574-588. DOI: <https://doi.org/10.1080/00223891.2018.1467428>.

26. Kapur R. *Motivating Students: Vital in Preparing them to achieve Educational Goals*. ResearchGate. 2026. March. 23 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/401992876_Motivating_Students_Vital_in_Preparing_them_to_achieve_Educational_Goals.

27. Khandaghi M. A., Pakmehr H., Amiri E. The status of college students' critical thinking disposition in humanities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2011. Vol. 15. P. 1866-1869. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.017>.

28. Matsushita S. Y., Takahashi K. Unpacking entrepreneurial intention: Three student types revealed by cluster analysis of build vs. activity roles. *The International Journal of Management Education*. 2026. Vol. 24, Iss. 2. 101390. P. 1-13. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2026.101390>.

29. Meeus W. et al. Identity Statuses as Developmental Trajectories: A Five-Wave Longitudinal Study in Early-to-Middle and Middle-to-Late Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*. 2012. Vol. 41, Iss. 8. P. 1008-1021. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9730-y>.

30. Melzak E., Allen K.-A., Jain R., Pruyn M. A scoping review of the factors contributing to a sense of belonging in early career teachers. *Educational Research Review*. 2025. Vol. 48. 100700. P. 1866-1869. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2025.100700>.

31. Öncü S. Exploring motivational and contextual factors influencing medical career choice: a theory-informed study. *Frontiers in Psychology*. 2025. Vol. 16. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1722595>.

32. O'Neill D., Kelly B., Moss H. et al. Mainstreaming medical humanities in continuing professional development and postgraduate training. *Clinical Medicine*.

2020. Vol. 20, Iss. 2. P. 208-211. DOI: <https://doi.org/10.7861/clinmed.2019-0332>.
33. Rashed M. J. R. R., Ahmed M., Hredoy A. I. The Humanities as the Default Option in Higher Education: Evidence from Bangladesh. *International Journal of Engineering Technology Research & Management*. 2025. Vol. 9, Iss. 1. P. 330-340. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19066733>.
34. Ren X. Structural dimensions and scale development of research motivation among master's students in the humanities and social sciences. *Studies in Graduate and Postdoctoral Education*. 2026. Vol. 17, Iss. 2. P. 144-164. DOI: <https://doi.org/10.1108/SGPE-05-2024-0048>.
35. Romanovskaya V., Andreyeva I. The interrelation between psychological well-being and faith among students of humanities and other faculties. *Herald of Polotsk State University. Series E*. 2025. No. 2 (44). P. 92-96. DOI: <https://doi.org/10.52928/2070-1640-2025-44-2-92-96>.
36. Srivastava R., Mishra N. Comparative Study of Academic Stress between Humanities & Science Stream Students. *Global International Multidisciplinary Research Journal*. 2025. Vol. 13. Art. 0021. DOI: <https://doi.org/10.69758/GIMRJ/25040401V13P0021>.
37. Abdullah D. *Students' Motivation for Choosing Their Major*. Journal of University of Babylon for Humanities. 2025. Vol. 15, Iss. 5. P. 21-48. URL: https://www.researchgate.net/publication/395200385_Students_Motivation_for_Choosing_Their_Major.
38. *The Humanities Pathway to Career Success*. Harvard FAS | Mignone Center for Career Success. 2025. September 30. URL: <https://careerservices.fas.harvard.edu/blog/2025/09/30/resource-spotlight-the-humanities-pathway-to-career-success/>.
39. *STEM vs. Humanities: Choosing Your Degree Path*. Southeast Missouri State University. 2025. URL: <https://semo.edu/blog/blog-posts/stem-vs-humanities>.
40. *Career Success*. National Humanities Alliance. 2024. URL: <https://nhalliance.org/career-success/>.
41. *The Benefits of a Degree in the Humanities and Social Sciences*. Brooklyn

College. 2024. URL: <https://www.brooklyn.edu/hss/benefits/>.

42. Oxford University. *New research shows how studying the humanities can benefit young people's future careers*. 2023. June 21. URL: <https://www.ox.ac.uk/news/2023-06-21-new-research-shows-how-studying-humanities-can-benefit-young-people-s-future-careers>.

43. *The Academic Humanities Today: Findings from the 2024 Department Survey*. American Academy of Arts and Sciences. 2025. URL: <https://www.amacad.org/humanities-indicators/academic-humanities-today-findings-2024-department-survey>.

ДОДАТОК А

АНКЕТА ПО ШКАЛІ АКАДЕМІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ» (Ю. ПАВЛОВОЇ)

Інструкція: Прочитайте наведені нижче твердження, які стосуються причин вашого навчання в університеті. Оцініть, наскільки кожне твердження відповідає вашій особистій думці за 5-бальною шкалою.

Повністю не згодний	Трохи згодний		Помірно згодний	Дуже згодний		Повністю згодний
1	2	3	4	5	6	7

Шкала 1: Прагнення до знань

1. Мені подобається дізнаватися нове навіть без оцінок.
2. Я зацікавлений у глибокому розумінні предметів, а не тільки у здачі іспитів.
3. Мене надихає процес навчання сам по собі.
4. Я прагну освоювати нові знання, навіть якщо це складно.

Шкала 2: Прагнення до оцінки

5. Я стараюся отримати високі оцінки, навіть якщо матеріал мені нецікавий.
6. Для мене важливе визнання моїх успіхів у навчанні.
7. Я відчуваю задоволення, коли отримую добру оцінку.
8. Мене мотивує порівнювати свої оцінки з іншими студентами.

Шкала 3: Прагнення до успіху

9. Я завжди ставлю перед собою високі цілі в навчанні.
10. Мене мотивує досягнення результату в будь-якому завданні.
11. Я стараюся виконати завдання найкраще, на що здатний.
12. Я відчуваю гордість за власні академічні досягнення.

Шкала 4: Уникання невдач

13. Я уникаю складних завдань, бо боюся невдачі.
14. Я часто сумніваюся у своїх силах перед важким завданням.

15. Мене лякає думка про можливу низьку оцінку.

16. Я більше роблю прості завдання, щоб не ризикувати провалом.

Шкала 5: Соціальна мотивація

17. Мені важливо, щоб мої друзі та одногрупники поважали мої знання.

18. Я намагаюся показати свої здібності перед іншими людьми.

19. Мене мотивує схвалення викладачів та колег.

20. Я навчаюся, щоб бути корисним оточуючим.

Шкала 6: Прагнення до влади/впливу

21. Мені подобається брати на себе керівні ролі в навчальних групах.

22. Я прагну впливати на рішення групи або колективу.

23. Мене надихає визнання моїх ідей та авторитету.

24. Я хочу мати контроль над тим, як виконуються спільні завдання.

Шкала 7: Прагнення до інтересу

25. Я обираю навчальні завдання, які мені цікаві, а не тільки корисні для оцінки.

26. Мене приваблює цікава інформація та нові ідеї.

27. Я зосереджуюся на предметах, які мене захоплюють.

28. Я готовий витратити час на вивчення тем, що мені цікаві, навіть якщо це складно.

КЛЮЧ ДО МЕТОДИКИ

Для розрахунку результатів обчисліть середній бал або суму для кожної з наведених нижче категорій:

- Внутрішня мотивація - до пізнання: № 2, 9, 16, 23
- Внутрішня мотивація - до досягнення: № 6, 13, 20, 27
- Внутрішня мотивація - до стимуляції (емоцій): № 4, 11, 18, 25
- Екстринсивна (зовнішня) мотивація - ідентифікована: № 3, 10, 17, 24
- Екстринсивна (зовнішня) мотивація - інтроектована: № 7, 14, 21, 28
- Екстринсивна (зовнішня) мотивація - зовнішня регуляція: № 1, 8, 15, 22
- Амотивація (відсутність мотивації): № 5, 12, 19, 26

ДОДАТОК Б

**«ЯКОРІ КАР'ЄРИ» — МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ ЦІННІСНИХ
ОРІЄНТАЦІЙ У КАР'ЄРІ
(Е. ШЕЙН)**

Ключ до методики:

Кар'єрна орієнтація	Номери запитань	Кількість запитань
Професійна компетентність	1 9 17 25 33	5
Менеджмент	2 10 18 26 34	5
Автономія (незалежність)	3 11 19 27 35	5
Стабільність роботи	4 12 36	3
Стабільність місця проживання	20 28 41	3
Служіння	5 13 21 29 37	5
Виклик	6 14 22 30 38	5
Інтеграція стилів життя	7 15 23 32 39	5
Підприємництво	8 16 24 32 40	5

ДОДАТОК В**ТЕСТ ГОЛЛАНДА (ХОЛЛАНДА) НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО
ТИПУ ОСОБИСТОСТІ**

Ключ до тесту

Реалістичний тип (15): 1А, 2А, 3А, 4А, 5А, 16А, 17А, 18А, 19А, 20А, 31А, 32А, 33А, 34А, 35А.

Інтелектуальний тип (15): 1Б, 6А, 7А, 8А, 9А, 16Б, 21А, 22А, 23А, 24А, 31Б, 36А, 37А, 38А, 39А

Соціальний тип (15): 2Б, 6Б, 10А, 11А, 12А, 17Б, 21Б, 25А, 26А, 27А, 32Б, 36Б, 40А, 41А, 42А.

Конвенціональний тип (14): 3Б, 7Б, 10Б, 13А, 14А, 18Б, 22Б, 25Б, 28А, 29А, 33Б, 37Б, 40Б, 43А.

Підприємницький тип (14): 4Б, 8Б, 11Б, 13Б, 15А, 19Б, 23Б, 26Б, 28Б, 30А, 34Б, 38Б, 41Б, 43Б.

Артистичний тип(13): 5Б, 9Б, 12Б, 14Б, 15Б, 20Б, 24Б, 27Б, 29Б, 30Б, 35Б, 39Б, 42Б.

За кожний збіг з ключем нараховується 1 бал.

Обробка результатів

Необхідно нормувати результати за шкалами. Для цього набрану респондентом кількість балів за кожною шкалою розділіть на число, яке в ключі стоїть в дужках поруч із назвою шкали (наприклад, для реалістичного типу - це 15) і помножте на 100%.

Домінуючим у випробуваного є той тип за яким він набрав максимальну кількість балів.

Нижче наводяться назви типів та перераховуються деякі професії, в яких представники відповідного типу зможуть найбільш повно розкрити свої здібності, досягти успіху і особистого задоволення. Важливо підкреслити, що кожна людина володіє особистими якостями, характерними для всіх шести типів, однак домінують при цьому риси всього лише одного або декількох

типів.

Реалістичному типу професії - механік, електрик, інженер, моряк, водій та ін

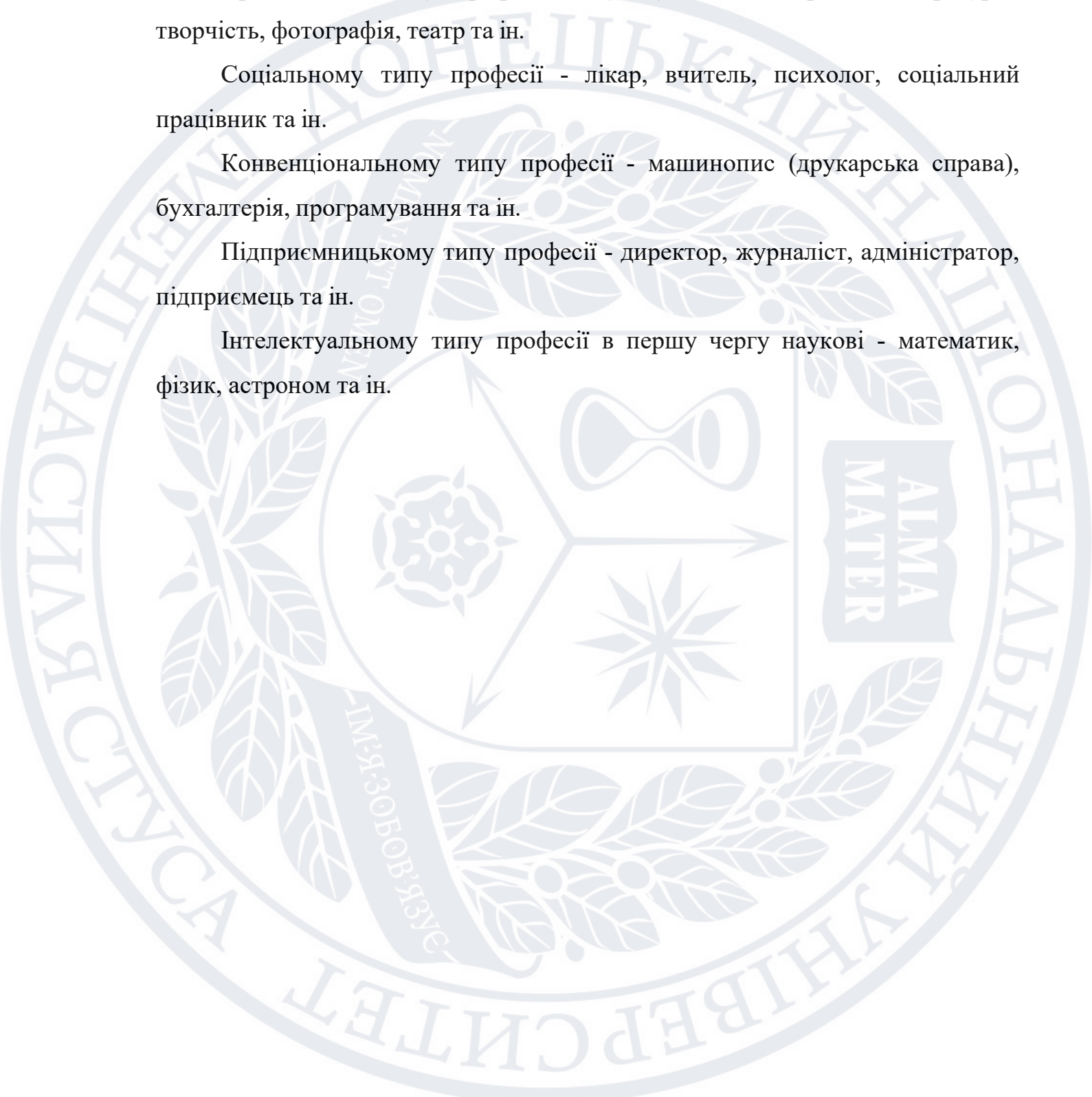
Артистичний типу професії - музикування, малярство, літературна творчість, фотографія, театр та ін.

Соціальному типу професії - лікар, вчитель, психолог, соціальний працівник та ін.

Конвенціональному типу професії - машинопис (друкарська справа), бухгалтерія, програмування та ін.

Підприємницькому типу професії - директор, журналіст, адміністратор, підприємець та ін.

Інтелектуальному типу професії в першу чергу наукові - математик, фізик, астроном та ін.

**16-ФАКТОРНИЙ ОСОБОВИЙ ОПИТУВАЛЬНИК Р. Б. КЕТТЕЛЛА (16-
PF-187-A)**

Ключ до методики Р. Кеттелла «16 ПФ - А: У - 187»

1. А: 3а, 26в, 27в, 51в, 52а, 76в, 101а, 126а, 151в, 176а.
2. У: 286,536,546,776,786,102в, 1036,127в, 1286,152а, 153в, 177а, 178а.
3. З: 4а, 5в, 29в, 30а, 55а, 79в, 80в, 104а, 105а, 129в, 130а, 154в, 179а.
4. Е: 6в, 7а, 31в, 32в, 56а, 57в, 81в, 106в, 131а, 155а, 156а, 180а, 181а.
5. F: 8в, 33а, 58а, 82в, 107в, 108в, 132а, 133а, 157в, 158в, 182а, 183а.
6. О: 9в, 34в, 59в, 83а, 84в, 109а, 134а, 159в, 160а, 111а, 185а.
7. Н; 10а, 35в, 36а, 60в, 61в, 85в, 86в, 110а, 111а, 135а, 136а, 161в, 186а.
8. І: 11в, 12а, 37а, 62в, 87в, 112а, 137в, 138а, 162в, 163а.
9. L: 13в, 38а, 63в, 64в, 88а, 89в, 113а, 114а, 139в, 164а.
10. М: 14в, 15в, 39а, 40а, 65а, 90в, 91а, 115а, 116а, 140а, 141в, 165в, 166в.
11. N: 16в, 17а, 41в, 42а, 66в, 67в, 92в, 117а, 142в, 167а.
12. О:18а, 19в, 43а, 44в, 68в, 69а, 93в, 94а, 118а, 119а, 143а, 144в, 168в.
13. Q1: 20а, 21а, 45в, 46а, 70а, 95в, 120в, 145а, 169а, 170в.
14. Q2: 22в, 47а, 71а, 72а, 96в, 97в, 121в, 122в, 146а, 171а.
15. Q3: 23в, 24в, 48а, 73а, 98а, 123в, 147в, 148а, 172в, 173а.
16. Q4: 25в, 49а, 50а, 74а, 75в, 99а, 100в, 124а, 125в, 149а, 150в, 174а, 175в.

У другому чиннику збіг з ключем дорівнює 1 балу.

У останніх чинниках збіг з «б» дорівнює 1 балу, а збіг з буквами «а» і «в» по ключу дорівнює 2 балам.

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ТА ЗВЕДЕНІ РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Таблиця Д.1

**Зведені результати дослідження академічної мотивації за методикою
Ю. Павлової.**

№	Підшкали мотивації (7 шкал)	Питання з анкети	Гуманітарний профіль (М)	Технічні профілі (М)
1	Внутрішня мотивація: пізнання	1, 8, 15, 22	24,8	19,4
2	Внутрішня мотивація: досягнення	2, 9, 16, 23	21,5	25,2
3	Внутрішня мотивація: стимулювання	3, 10, 17, 24	21,8	18,6
4	Екстринсивна: ідентифікована	4, 11, 18, 25	19,2	20,5
5	Екстринсивна: інтроектована	5, 12, 19, 26	16,5	17,2
6	Екстринсивна: зовнішня регуляція	6, 13, 20, 27	12,4	15,8
7	Амотивація	7, 14, 21, 28	4,1	5,2

1. Мені подобається дізнаватися нове навіть без оцінок. 1 – Зовсім не згоден 2 – Скоріше не згоден 3 – Частково згоден 4 – Скоріше згоден 5 – Повністю згоден

133 ответа

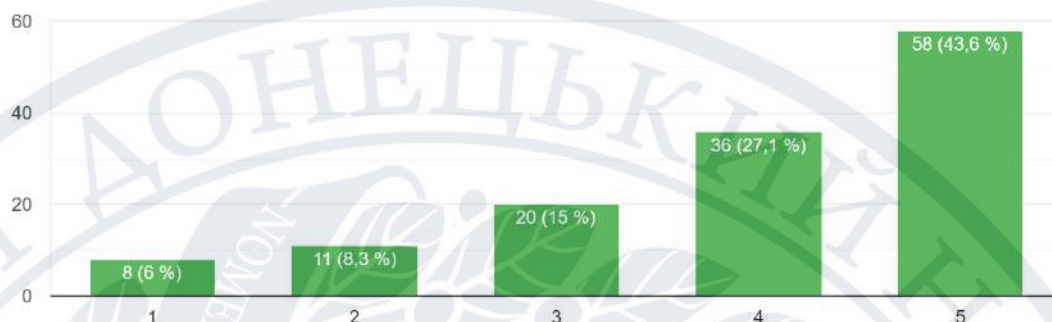

Рисунок Д.1. Результати опитування за шкалою внутрішньої пізнавальної мотивації

Таблиця Д.2

Зведені результати дослідження кар'єрних орієнтацій за методикою «Якорі кар'єри» (Е. Шейн)

№	Кар'єрна орієнтація (якорі)	К-сть питань	Гуманітарний профіль (М)	Технічні профілі (М)
1	Професійна компетентність	5	6,2	8,4
2	Менеджмент	5	4,5	6,1
3	Автономія (незалежність)	5	7,4	6,8
4	Стабільність роботи	3	6,9	8,1
5	Стабільність місця проживання	3	7,2	7,5

6	Служіння	5	9,1	4,3
7	Виклик	5	5,6	7,2
8	Інтеграція стилів життя	5	8,8	6,4
9	Підприємництво	5	4,1	7,6

Таблиця Д.3

**Зведені результати дослідження професійних типів особистості за
методикою Дж. Голланда**

№	Професійний тип особистості	Кількість питань (max)	Гуманітарний профіль (М, %)	Технічні профілі (М, %)
1	Соціальний тип	15	82,4	42,6
2	Артистичний тип	13	74,1	35,8
3	Інтелектуальний тип	15	52,3	78,5
4	Підприємливий тип	14	48,7	72,4
5	Конвенціональний тип	14	39,2	68,1
6	Реалістичний тип	15	28,6	55,3

Примітка: М — середнє значення вираженості типу у відсотках (від 0 до 100%).

Вам пропонується пари професій, кожній парі Ви повинні вибрати одну: найбільш бажану.
133 ответа

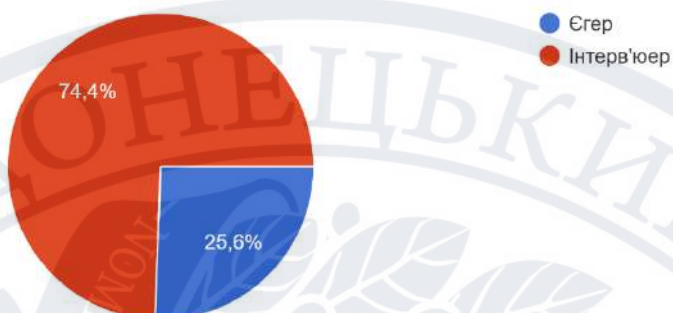

Рисунок Д.2. Переваги респондентів у виборі між соціальною та контрольньо-технічною діяльністю

Вам пропонується пари професій, кожній парі Ви повинні вибрати одну: найбільш бажану.
133 ответа

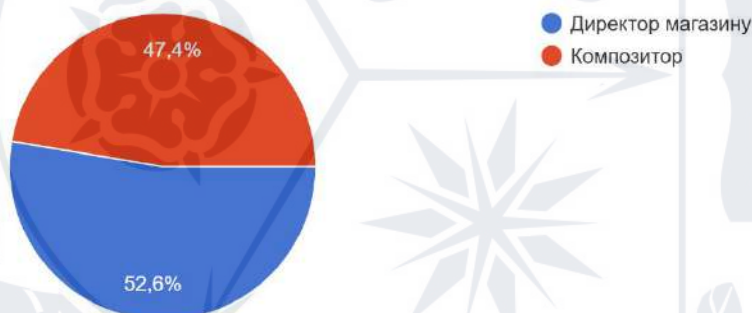

Рисунок Д.3. Розподіл вибору респондентів між творчою та організаційно-підприємницькою сферами діяльності.

Таблиця Д.4

Зведені результати дослідження особистісних рис за 16-факторним опитувальником Р. Кеттелла (16-PF)

Блок факторів	Чинник (фактор) особистості	Гуманітарний профіль (М, стени)	Технічні профілі (М, стени)

I. Комунікативні властивості	<i>A</i> (товариськість)	7,3	4,6
	<i>H</i> (сміливість у спілкуванні)	7,8	5,1
	<i>E</i> (домінантність)	6,1	7,4
	<i>F</i> (експресивність)	7,5	4,8
	<i>L</i> (підозрілість)	4,2	5,9
	<i>N</i> (дипломатичність)	6,8	7,1
	<i>Q2</i> (самостійність)	5,4	8,1
II. Інтелектуальні особливості	<i>B</i> (інтелект/кмітливості)	7,2	8,5
	<i>M</i> (практичність/уява)	7,9 (уява)	4,2 (практ.)
	<i>Q1</i> (радикалізм)	8,1	6,9
III. Емоційно- вольові риси	<i>C</i> (емоційна стійкість)	6,2	7,8
	<i>G</i> (нормативність поведінки)	5,8	8,3
	<i>O</i> (тривожність)	6,5	5,1
	<i>Q3</i> (самоконтроль)	5,2	8,7
	<i>Q4</i> (напруженість)	6,9	5,4
	<i>MD</i> (адекватність самооцінки)	6,4	6,1

Я вважав за краще б мати дачу:

133 ответа

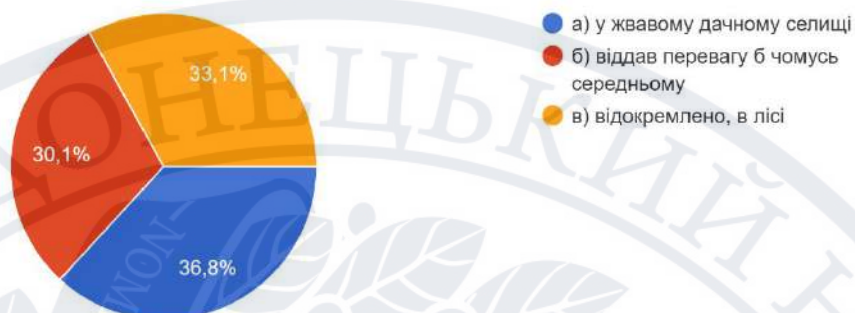

Рисунок Д.4. Розподіл відповідей за фактором А «товариськість»

Мене дуже дратує вигляд неприбраної кімнати:

133 ответа

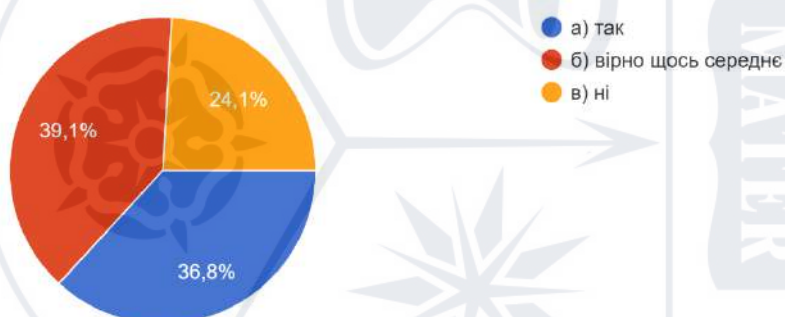

Рисунок Д.5. Візуалізація показників за фактором Q3 «самоконтроль»

Додаток Е

Результати математико-статистичного опрацювання даних дослідження**1. Порівняльний аналіз середніх показників за t -критерієм Стьюдента**

Для виявлення статистично значущих розбіжностей між студентами гуманітарного та технічного профілів було використано t -критерій Стьюдента для незалежних вибірок.

Таблиця Е.1.

Значущі розбіжності між групами досліджуваних

Показник (шкала)	Група 1 (гум.)	Група 2 (техн.)	t -значення	Значущість (p)
Пізнавальна мотивація	24,8	4,2	2,84	$p < 0,05$
Якір «Служіння»	9,1	5,4	3,12	$p < 0,01$
Фактор A (Товариськість)	8,2	5,1	2,95	$p < 0,05$
Фактор I (Чутливість)	8,1	4,1	3,45	$p < 0,01$
Соціальний тип (Голланд)	42,5	18,2	4,10	$p < 0,01$

Примітка: При $p < 0,05$ розбіжності вважаються статистично значущими.

2. Кореляційний аналіз (Коефіцієнт Пірсона)

Було проаналізовано зв'язок між типом особистості та мотивацією професійного вибору.

Таблиця Е.2.

Кореляційні зв'язки між психологічними показниками (фрагмент)

Пара показників	Коефіцієнт (r)	Характер зв'язку
Товариськість (А) & Якір «Служіння»	0,54	Сильний прямий зв'язок
Чутливість (І) & Пізнавальна мотивація	0,36	Помірний прямий зв'язок
Самоконтроль (Q3) & Офіс-менеджмент	0,42	Прямий зв'язок
Радикалізм (Q1) & Творча професія	0,21	Прямий зв'язок

**ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
РЕАЛІЗАЦІЇ АДАПТАЦІЙНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

13–14 листопада 2025 року

ВІННИЦЯ 2025

Редакційна колегія: *Оверчук В. А.*, доктор економічних наук, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри кризової та клінічної психології; *Osvaldas Ruksenas* – Professor, Habil. Dr. (HP), Head of Department of Neurobiology and Biophysics, Life Sciences Center, Vilnius University, (Lithuania); *Vigintas Gontis* – Director of «Mokslininku sąjungos institutas» (MSI), Habil. Dr. (HP), Research Professor of Vilnius University, Vilnius University (Lithuania); *Boiarska Zoryna*, Research Fellow, Dr., Department of Neurobiology and Biophysics, Life Science Center, Vilnius University (Lithuania); *Васюк К. М.*, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри кризової та клінічної психології; *Соловей-Лагода О. М.*, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри кризової та клінічної психології; *Сидоренко Ж. В.*, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та соціальної психології; *Латишова Н. С.*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри кризової та клінічної психології; *Шель Н. В.*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології; *Короцінська Ю. А.*, старший викладач кафедри загальної та соціальної психології.

*Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 4 від 28.11.2025 року)*

А 43 Актуальні проблеми реалізації адаптаційного потенціалу особистості в сучасних умовах життєдіяльності: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 13–14 листопада 2025 р. / за ред. проф. В. А. Оверчук. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 314 с. [Електронне видання].

У матеріалах V Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми реалізації адаптаційного потенціалу особистості в сучасних умовах життєдіяльності» представлено актуальні теоретичні та прикладні дослідження проблем сучасної психології. Збірник адресований науковцям, викладачам закладів вищої освіти, аспірантам, студентам, спеціалістам у галузі практичної психології, а також усім тим, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями у психології. Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за грамотність, науковий та літературний зміст, достовірність фактів і посилань несуть автори.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ: ОСОБИСТІСНІ ТА СИТУАТИВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ

<i>Гресько І. М.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ Я-КОНЦЕПЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	9
<i>Жмурко В. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ НЕГАТИВНИХ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК.....	13
<i>Каткова Є. С.</i> КОГНІТИВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ МОЛОДІ.....	18
<i>Котик Л. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ НА ПІДПРИЄМНИЦЬКІ НАМІРИ ЖІНОК З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ.....	21
<i>Куриленко Ю. В.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ АЛЬТРУЇСТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДІ.....	26
<i>Матохнюк Л. О., Кучер І. М.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ІДЕЇ АНТИЧНИХ МИСЛИТЕЛІВ: АНАЛІЗ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ.....	31
<i>Петренко Г. О.</i> ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ МОТИВУ ВИБОРУ ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА НА ПОДРУЖНІ ВЗАЄМИНИ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ.....	37
<i>Писанюк Е. О.</i> ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК КЛЮЧОВІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА.....	41
<i>Польська О. Г.</i> МОТИВАЦІЙНИЙ ПРОФІЛЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ.....	45
<i>Почтар М. М.</i> ОСОБИСТІСНІ РЕСУРСИ ЯК ЧИННИК УСПІШНОСТІ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ УПРАВЛІНЦІВ ПРИВАТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	50
<i>Стрільчук Г. В.</i> САМОВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ САМОСВІДОМОСТІ.....	56

Сюр Ю. Б. ПЕРФЕКЦІОНІЗМ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....59

Угляр Я. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДЕТЕРМІНАНТ БЛАГОПОЛУЧЧЯ СУЧАСНИХ МАМ.....65

СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВІКОВОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Авраменко Н. О. ОСВІТНЄ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗЕМЛІ ПІВНІЧНА РЕЙН-ВЕСТФАЛІЯ ЯК ЧИННИК ВИНИКНЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ.....70

Білоус А. Є. СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ.....76

Бондарець С. С. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЗАЗДРОСТІ ТА ЗАСОБІВ ЇЇ ОПАНУВАННЯ У МОЛОДІ.....79

Вакар В. В. ТРАНСФОРМАЦІЯ СТИЛІВ ВИХОВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ВОЄННОЇ ТРАВМИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДИТИНИ.....82

Дорошук А. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ДЕПРЕСІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....86

Захарченко Ю. О. СЕКСУАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ.....91

Ігнатовський Д. М. ВПЛИВ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК ТА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ШКОЛЯРІВ.....98

Калембет С. О. ВПЛИВ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ НА ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....101

Кардаш Є. Д. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ПІДЛІТКІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....105

Козачук Д. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗГУРТОВАНOSTІ ПІДЛІТКІВ В ПЕРІОД ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ.....107

Музичук Л. А. ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УРАЗЛИВОСТІ ДІТЕЙ ДО БУЛІНГУ: САМООЦІНКА, ТРИВОЖНІСТЬ І СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....111

Перебойчук К. Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ АГРЕСИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ САМООЦІНКИ ТА ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ.....115

Саврадей А. П. ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ЕМОЦІЙНОГО ВИСНАЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....118

Титко Д. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОКРАСТИНАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ПЕРІОД ВІЙНИ.....121

Шустрова Р. В. ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ В ЮНАЦЬКОМУ ВІСІ.....126

СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Дюндіна О. С., Єгонська-Спенсер Н. О. ІНТЕГРАТИВНА ПСИХОТЕРАПІЯ ЕРСКІНА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ.....132

Жучинська О. А. ВИКОРИСТАННЯ ГЕШТАЛЬТ-ПІДХОДУ В РЕАБІЛІТАЦІЙНІЙ ПСИХОЛОГІЇ.....135

Рубанець О. В. ТЕОРІЯ ВИПАДКОВОСТЕЙ В РОЗВИТКУ КАР'ЄРИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....139

СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Бєлова В. Р. ДО ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....143

Воробець М. П. ТЕОРІЯ МНОЖИННИХ ІНТЕЛЕКТІВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ.....146

Кондратишина С. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ SOFT-SKILLS НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ КЛІНІЧНИХ ПСИХОЛОГІВ.....149

Миرونюк Л. С. ФОРМИ ТА МЕТОДИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....152

Отич Д. Д. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМИ СУЧАСНИМИ СТУДЕНТАМИ-ПСИХОЛОГАМИ.....155

Паламарчук В. І. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ.....160

Попович Діана-Марія Л. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....164

Сорока Л. В. ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....168

Шаповалов А. С. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІО-НАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....171

СЕКЦІЯ 5. ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ В СИТУАЦІЇ ВИКЛИКІВ ТА КРИЗ

Бірюкова Л. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРЕДСТАВНИКАМИ БІЗНЕСУ.....175

Бойко К. Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....184

Васюк К. М. ЕГОЦЕНТРИЧНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ В СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЯХ.....188

Голубінська І. І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....191

Грозіна А. А. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ПЕРЕЖИВАННІ МНОЖИННИХ ВТРАТ.....194

Клименко А. В. ВПЛИВ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ТА СТРЕСОСТІЙКОСТІ НА ПСИХОЛОГІЧНУ АДАПТАЦІЮ У ЛЮДЕЙ.....198

Корнєва А. В. ПСИХОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ У ДОРΟΣЛОМУ ВІЦІ: РОЛЬ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ.....202

Крижановська І. Ю. ПОРУШЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННИХ ДІЙ ЯК БАР'ЄР ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ.....205

Кудряшова В. Е. ОСОБЛИВОСТІ ДОМІНУЮЧИХ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У ПСИХОЛОГІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ.....209

Лотоцька І. І. ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕДІАСПОЖИВАННЯ ТА ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ.....212

Поліщук Т. І. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ЛІКАРІВ ФІЗИЧНОЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....216

Ремовська С. І. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ВОЛОНТЕРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....218

Руденко І. В. ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....222

Сірик А. М. ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....229

Федотова Т. В. СПЕЦИФІКА ВИЯВУ СИМПТОМІВ МОРАЛЬНОЇ ТРАВМИ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....235

Чечель В. А. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ПРОКРАСТИНАЦІЄЮ ТА САМОРЕГУЛЯЦІЄЮ.....239

Шаманаєва А. В. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ЖІНОК ВПО В УМОВАХ ВІЙНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....243

Шель Н. В. ГОТОВНІСТЬ ДО ЗМІН ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО ПЕРЕЖИВАННЯ КРИЗИ.....246

СЕКЦІЯ 6. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПІДТРИМКИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Антох Л. С. ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК НАСЛІДОК ХРОНІЧНОГО СТРЕСУ У СУЧАСНОМУ РОБОЧОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....250

Balashova Yu. THE IMPACT OF INTEGRATION BARRIERS ON THE PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF UKRAINIAN REFUGEES (A CASE STUDY OF LITHUANIA, GERMANY, AND POLAND).....254

Дорожкіна Ю. Д. КОМПЛЕКСНЕ РОЗУМІННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ В СУЧАСНОМУ ПСИХОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....258

Кихтюк О. В., Шлотгауер В. В. САМОЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....263

<i>Лагода В. В.</i> ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	266
<i>Мазай Л. Ю.</i> РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У КРИЗОВІЙ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ.....	270
<i>Павловська-Кравчук В. А.</i> ПРИЧИНИ ЕТИЧНИХ ПОМИЛОК У ПСИХОТЕРАПІЇ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД З ФОКУСОМ НА СТОСУНКИ.....	275
<i>Соловей-Лагода О. А.</i> ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	279
<i>Суханова О. О.</i> РОЛЬ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	283
<i>Чонговай Ю. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	287
<i>Василенко К. Ю.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	291
<i>Пупиніна Д. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕАДАПТИВНИХ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ З НИЗЬКИМ РІВНЕМ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ.....	295
<i>Ремовська С. І.</i> ПРОФІЛАКТИКА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ТА РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ ВОЛОНТЕРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	298
<i>Кірева В.С.</i> ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТРИВОЖНОСТІ ЯК СУЧАСНОЇ ПРОБЛЕМИ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ.....	302
<i>Кондриков Д.Ю.</i> ПСИХОСОМАТИКА ЯК ІНТЕГРАТИВНА КОНЦЕПЦІЯ ТІЛА І ПСИХІКИ.....	306
<i>Неймарк С. О.</i> ПСИХОЛОГІЧНА ТРАВМА ЯК НАУКОВЕ ПОНЯТТЯ: ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ТА СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ.....	310

СЕКЦІЯ 4
ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

ДО ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ
СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

***Бєлова В. Р.**, здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія, ОП «Психологія»,
Донецький національний університет імені Василя Стуса (Україна)
Науковий керівник: Мазай Л. Ю., доктор філософії з психології (PhD),
доцент кафедри кризової та клінічної психології,
Донецький національний університет імені Василя Стуса (Україна)*

Проблема мотивації професійного вибору студентів гуманітарного профілю набуває особливої актуальності в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій, що обумовлюють нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців [1]. Специфіка гуманітарних спеціальностей, орієнтованих на розвиток креативних здібностей, комунікативних навичок та соціальної відповідальності, визначає необхідність поглибленого вивчення мотиваційних чинників, що впливають на професійне самовизначення студентів.

Необхідність оптимізації освітнього процесу та розробки цільових програм психологічного супроводу професійного становлення студентів-гуманітаріїв вимагає комплексного аналізу їхніх кар'єрних орієнтацій та особистісних характеристик [2]. Важливість забезпечення відповідності між професійними виборами студентів та їхніми психологічними особливостями зумовлює потребу у вивченні взаємозв'язків між мотиваційними пріоритетами та професійними типами особистості.

Актуальність дослідження також зумовлена потребою розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення профорієнтаційної роботи у закладах вищої освіти, спрямованої на оптимізацію професійного

самовизначення студентів гуманітарного профілю з урахуванням їх індивідуальних мотиваційних особливостей [1].

Метою нашої розвідки є комплексне дослідження особливостей мотивації професійного вибору студентів гуманітарного профілю шляхом вивчення академічної мотивації, кар'єрних орієнтацій, професійних типів особистості та особистісних характеристик.

Виклад основного матеріалу. Проведене нами емпіричне дослідження охопило 104 студента Донецького національного університету імені Василя Стуса. Учасники були розподілені на дві групи: до гуманітарного профілю увійшли 75 осіб, які навчалися на спеціальностях психологія (клінічна, кризова) філологія (переклад), право та бібліотечна справа. Технічний (природничо-науковий та IT) профіль був представлений 29 студентами таких напрямів, як біологія, хімія, екологія, комп'ютерні науки, економіка, менеджмент та маркетинг. Для дослідження застосовувався комплекс психодіагностичних методик, що включав Шкалу академічної мотивації Ю. В. Павлової; методику «Якорі кар'єри» Е. Шейна; тест Дж. Л. Голланда на визначення професійного типу особистості; 16-факторний особистісний опитувальник Р. Б. Кеттела.

Результати дослідження виявили чітко диференційований психологічний профіль студентів-гуманітаріїв. У сфері академічної мотивації переважає внутрішня пізнавальна спрямованість (37,3% високих показників) та професійна зацікавленість (42,7%), що підтверджує орієнтацію на процес навчання як цінність саму по собі [1]. Статистично значущі відмінності у зовнішній мотивації ($r = -0,35$, $p < 0,01$) порівняно з технічними спеціальностями свідчать про специфіку мотиваційних пріоритетів гуманітаріїв.

Кар'єрні орієнтації студентів-гуманітаріїв характеризуються вираженою соціальною спрямованістю, зокрема орієнтацією на служіння (33,3% високих показників). Як зазначає Е. Шейн, саме ця орієнтація найбільш відповідає характеру гуманітарної діяльності [2]. Виявлені позитивна кореляція зі

служінням ($r = 0,25$, $p < 0,05$) та негативні – зменеджментом ($r = -0,32$, $p < 0,01$) свідчать про соціальну спрямованість професійних виборів.

Професійні типи особистості представлені переважно соціальним (41,3%), інтелектуальним (36,0%) та артистичним (33,3%) типами, що відображає схильність до роботи з людьми, аналітичного мислення та творчого самовираження [3]. Найсильніша позитивна кореляція з соціальним типом ($r = 0,45$, $p < 0,01$) підтверджує орієнтацію гуманітаріїв на соціальну взаємодію.

Особистісний профіль відрізняється високою комунікабельністю ($r = 0,42$, $p < 0,01$), чуттєвістю ($r = 0,47$, $p < 0,01$) та розвинутою уявою ($r = 0,44$, $p < 0,01$).

Висновки. Реалізоване комплексне дослідження підтвердило гіпотезу про специфічність мотивації професійного вибору студентів гуманітарного профілю. Отримані результати демонструють чітко диференційований психологічний профіль майбутніх фахівців-гуманітаріїв, що характеризується переважанням внутрішньої пізнавальної мотивації, соціальною спрямованістю кар'єрних орієнтацій та специфічним поєднанням особистісних властивостей.

Проведений аналіз виявив статистично значущі відмінності між мотиваційними профілями студентів гуманітарного та технічного профілів. Як зазначає Шейн, саме орієнтація на служіння та соціальну корисність є визначальною для професійного самовизначення гуманітаріїв [2]. Це підтверджується високими показниками за шкалою служіння (33,3%) та сильною кореляцією з соціальним типом особистості ($r = 0,45$).

Результати дослідження мають важливе практичне значення для вдосконалення психологічного супроводу професійного становлення студентів-гуманітаріїв. Вони дозволяють розробити цільові програми психологічної підтримки, орієнтовані на розвиток внутрішньої мотивації та реалізацію творчого потенціалу [3]. Особливості особистісного профілю, виявлені за методикою Р. Б. Кеттела, свідчать про необхідність створення індивідуальних освітніх траєкторій [4].

Отримані дані можуть бути використані для оптимізації навчальних програм та вдосконалення профорієнтаційної роботи у закладах вищої освіти. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення динаміки мотивації професійного вибору протягом навчального процесу та розробку конкретних методів психологічного супроводу.

Список використаних джерел

1. Павлова Ю. В. Шкала академічної мотивації: адаптація українською мовою. *Вісник сучасної психології*, 2020, № 3(1), с. 45–58. URL: <https://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/modeling/article/view/1267/1231>
2. Schein E. H. (1992). Organizational Culture and Leadership. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 1994, 14(2), 121-122. Jossey-Bass Publishers, San Francisco, CA. DOI: <https://doi.org/10.1177/027046769401400247>
3. Braunlich, K., & Love, B. C. (2022). Bidirectional influences of information sampling and concept learning. *Psychological Review*, 129(2), 213–234. DOI: <https://doi.org/10.1037/rev0000287>
4. Christensen, A. P., Cotter, K. N., & Silvia, P. J. (2018). Reopening Openness to Experience: A Network Analysis of Four Openness to Experience Inventories. *Journal of Personality Assessment*, 101(6), 574–588. DOI: <https://doi.org/10.1080/00223891.2018.1467428>

ТЕОРІЯ МНОЖИННИХ ІНТЕЛЕКТІВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ

Воробець М. П., здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності С4 Психологія, ОП «Реадаптаційна психологія»
Донецький національний університет імені Василя Стуса (Україна)
Науковий керівник: Мазай Л.Ю., доктор філософії з психології,
доцент кафедри кризової та клінічної психології,
Донецький національний університет імені Василя Стуса (Україна)

У сучасних умовах життєдіяльності, що характеризуються високим рівнем невизначеності, соціальних викликів та кризових ситуацій, критично важливого значення набуває адаптаційний потенціал особистості. Здатність молоді ефективно пристосовуватися, знаходити нестандартні рішення та зберігати психологічну стійкість є запорукою їхнього успішного професійного становлення та самореалізації. Сучасна психологія та педагогіка потребують

**ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
У ВИМІРАХ ВІЙНИ ТА МИРУ:
ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД, НОВІ КОНЦЕПЦІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

23–24 квітня 2026 року

ВІННИЦЯ 2026

УДК 159.9

А 43

Редакційна колегія: *Оверчук В. А.*, доктор економічних наук, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри кризової та клінічної психології; *Osvaldas Ruksenas* – Professor, Habil. Dr. (HP), Head of Department of Neurobiology and Biophysics, Life Sciences Center, Vilnius University, (Lithuania); *Vigintas Gontis* – Director of «Mokslininku sąjungos institutas» (MSI), Habil. Dr. (HP), Research Professor of Vilnius University, Vilnius University (Lithuania); *Boiarska Zoryna*, Research Fellow, Dr., Department of Neurobiology and Biophysics, Life Science Center, Vilnius University (Lithuania); *Васюк К. М.*, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри кризової та клінічної психології; *Соловей-Лагода О. М.*, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри кризової та клінічної психології; *Сидоренко Ж. В.*, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та соціальної психології; *Ланшова Н. С.*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри кризової та клінічної психології; *Шель Н. В.*, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології; *Короцінська Ю. А.*, старший викладач кафедри загальної та соціальної психології психології.

*Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол №14 від 01.05.2026 року)*

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, нові концепції та перспективи. II Міжнародна науково-практична конференція, 23–24 квітня 2026 р. / за ред. проф. В. А. Оверчук. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2026. 282 с. [Електронне видання].

У матеріалах II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної психології у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, нові концепції та перспективи» представлено актуальні теоретичні та прикладні дослідження проблем сучасної психології під час війни. Збірник адресований науковцям, викладачам закладів вищої освіти, аспірантам, студентам, спеціалістам у галузі практичної психології, а також усім тим, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями у психології. Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за грамотність, науковий та літературний зміст, достовірність фактів і посилань несуть автори.

УДК 159.9

© Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2026
© автори тез доповідей, 2026

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИКО_МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

Апостол В. С. ЦІННІСТЬ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ ЯК РЕСУРС ПІДТРИМКИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	9
Вершигора С. І. ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	12
Voitko V. V. THE ARCHITECTURE OF PSYCHOSOMATIC IN MODERN CONDITIONS.....	16
Dubova Y. V. PSYCHOLOGICAL RESILIENCE DURING WAR.....	21
Зінченко А. А. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТРИВОЖНИХ РОЗЛАДІВ ТА ЧИННИКИ ЇХ ФОРМУВАННЯ.....	26
Мудрик А. Б. ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ БОЙОВОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОСТТРАВМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ В УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	29
Сидоренко Ж. В. СПРИЙНЯТТЯ ОСОБИСТІСТЮ ТВОРІВ ВІЗУАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ЯК РЕСУРС ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я.....	34
Старовер М. О. МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ.....	38
Сюр Ю. Б. ПЕРФЕКЦІОНІЗМ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	41

СЕКЦІЯ 2. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА КРИЗ

Білоус А. Є. СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ.....	46
Бойко К. Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	52
Бондарець С. С. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЗАЗДРОСТІ ТА ЗАСОБІВ ЇЇ ОПАНУВАННЯ У МОЛОДІ.....	55

Василенко К. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПРАЦІВНИКАМ ЕКСТРЕНИХ СЛУЖБ У ПОДОЛАННІ НЕГАТИВНИХ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ.....	60
Воробець М. П. ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕСУРСНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТРЕСОСТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ: ОГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ ОСТАННЬОГО 10-РІЧЧЯ.....	63
Дорожкіна Ю. Д. МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ.....	66
Журмальова В. О. ЕМОЦІЙНА ЗРІЛІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА КОНСТРУКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПОДРУЖЖЯ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ.....	71
Каткова Є. С. РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ, ЯКІСТЬ СНУ ТА СУБ'ЄКТИВНА КОГНІТИВНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ЧИННИКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	78
Коренко Н.О. РОЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ СТРЕСОСТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	82
Комаревцева Г. В. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЛЬОВОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ СТАНОМ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ.....	87
Мордюк І. О. РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ У ПОДОЛАННІ ТРИВОГИ ТА СТРЕСУ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	91
Титко Д. О. ПЕРФЕКЦІОНІЗМ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОКРАСТИНАЦІЇ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	95
Чибісова І. В. ВПЛИВ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ШЛЮБОМ НА ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ.....	99

СЕКЦІЯ 3. ПСИХОЛОГІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Демченко А. В. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ООП: СТРАТЕГІЇ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	103
---	-----

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Баламут А. С. ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	107
Гончарова С. В. ФЕНОМЕН «ЗВИКАННЯ ДО НЕБЕЗПЕКИ» (ГАБІТУАЦІЯ) У ВЧИТЕЛІВ ПРИФРОНТОВИХ МІСТ: РИЗИКИ ТА ЗАХИСНІ МЕХАНІЗМИ.....	111
Гуляньська К. Ю. ТИПОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСОБИСТОСТІ ЯК РЕСУРС І БАР'ЄР ІНТЕГРАЦІЇ В КОРПОРАТИВНУ КУЛЬТУРУ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	114
Комісарчук О. Я. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМАНДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: РОЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ.....	119
Овчарук Л. В. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ УПРАВЛІНЦІВ.....	123

СЕКЦІЯ 5. ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ТА СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Баламут А. С. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ УСВІДОМЛЕНOSTІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ МОЛОДІ.....	128
Войцехівська С. В. ЦИФРОВЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗУМОВУ ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ПІДЛІТКІВ.....	134
Гуляєва Д. Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СХИЛЬНОСТІ ДО СТРЕСУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	138
Зазулінська О. І. РОЛЬ СПІЛЬНОГО СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ У ФОРМУВАННІ ЕМОЦІЙНОЇ БЛИЗЬКОСТІ.....	142
Захарченко Ю. О. ВПЛИВ СЕКСУАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПІДЛІТКІВ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ.....	146
Ігнатовський Д. М. ВПЛИВ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ПІДЛІТКІВ.....	150
Козачук Д. О. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ І	

СТИЛЮ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІДЛІТКІВ.....	154
Конюхова А. С. ПСИХОЛОГІЧНА ПРИРОДА МІЖОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ ТА ЇХ СПЕЦИФІКА В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	157
Притуляк Д. А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПІДЛІТКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	162
Соцька А. І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	166
Стручок В. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	171
Шустрова Р. В. ОСОБЛИВОСТІ САМООЦІНКИ ЮНАКІВ І ЮНОК КРІЗЬ ПРИЗМУ ГЕНДЕРУ.....	174

СЕКЦІЯ 6. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Hrytsyk D. O. PSYCHOLOGY AND ARCHITECTURE OF SLEEP IN CRISIS SITUATIONS: NEUROBIOLOGICAL MECHANISMS OF PROCESSING TRAUMATIC EXPERIENCE.....	182
Погорілець Г.О. ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПРАВОВУ СВІДОМІСТЬ ОСОБИСТОСТІ.....	185
Почекета М. Ф. КОЛЕКТИВНЕ ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК РЕСУРС ВІДНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА ПІСЛЯ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ.....	191
Саврадей А. П. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЕМОЦІЙНОГО ВИСНАЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	194
Ходаківська Л. А. РОЛЬ РЕФРЕЙМІНГУ ЯК МЕХАНІЗМУ ЗНИЖЕННЯ СТРЕСУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	198
Shelest A. V. PSYCHOLOGICAL SUPPORT FOR CIVILIANS DURING WARTIME.....	202

СЕКЦІЯ 7. ТЕХНОЛОГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ФАХІВЦІВ ДОПОМАГАЮЧИХ ПРОФЕСІЙ

Без'язична В. Г. ГОТОВНІСТЬ ДО РОБОТИ З ПСИХОТРАВМОЮ: БАЛАНС МІЖ ПРОФЕСІЙНИМ ОБОВ'ЯЗКОМ ТА ОСОБИСТІСНИМ РЕСУРСОМ.....206

Бєлова В. Р. СТРУКТУРА ТА СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....210

Бєляєва Н. П. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПЕРЕЖИВАННЯ СТРЕСУ У ПРАЦІВНИКІВ ДОПОМАГАЮЧИХ ПРОФЕСІЙ.....214

Іванченко Д. ПСИХОЛОГІЧНІ РИЗИКИ ЕМОЦІЙНОГО ВИСНАЖЕННЯ У ФАХІВЦІВ ДОПОМАГАЮЧИХ ПРОФЕСІЙ.....217

Калембет С. О. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ ТА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....222

Кондратишина С. В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ SOFT-SKILLS НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ КЛІНІЧНИХ ПСИХОЛОГІВ.....227

Кулаков Р. С. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ПРОФІЛАКТИКИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ.....231

Кулакова Л. М. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....234

Попович Д-М. Л. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ ПСИХОЛОГА.....238

Сіденко Н. Ю. РОЗВИТОК РІЗНИХ ВИДІВ ЕМПАТІЇ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ПСИХОЛОГІВ.....242

Sverdlyk I. V. PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF A PSYCHOLOGIST DURING WARTIME.....246

Сорока Л. В. ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....251

Shevchuk V. V. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PREVENTING EMOTIONAL BURNOUT OF VOLUNTEERS DURING THE WAR IN UKRAINE.....255

СЕКЦІЯ 8. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА Й СУПРОВІД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ/ВЕТЕРАНІВ: ІННОВАЦІЙНІ ПІД-ХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

Гельбак А.М. ФОРМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ РОДИНАМ ПОЛЩЕЙСЬКИХ: КОНСУЛЬТУВАННЯ, ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, РЕСУРСИ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ.....	260
Лепеха О. Б. ВПЛИВ ПТСР НА ФОРМУВАННЯ ХІМІЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	264
Мухіна Г. В. МОДЕЛЬ «ВІСІМ СХОДИНОК» ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ПРАВООХОРОНЦІВ У ВОЄННИХ УМОВАХ.....	269
Проніна О. В. ПІДХОДИ ДО ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ВЕТЕРАНІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ РОДИН З ВИСОКИМ СТУПЕНЕМ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ВИСНАЖЕННЯ.....	274
Саляєв М. Г. МЕТОДИ ГІПНОТЕРАПІЇ ПРИ ПОСТРАВМАТИЧНОМУ СТРЕСОВОМУ РОЗЛАДІ ТА ІНШИХ ПОСТРАВМАТИЧНИХ НЕВРОТИЧНИХ ПОРУШЕННЯХ.....	278

consequences. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 2018. Vol. 5. P. 103–128. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-032117-104640>

9. Carvalho V.S., Chambel M.J., Neto M., Lopes S. Does work-life balance mediate the relationship between mindfulness and burnout among psychology students? *Frontiers in Psychology*, 2021. Vol. 12. Article 627132. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.627132>

СТРУКТУРА ТА СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

*Бєлова В. Р., здобувачка 4-го курсу,
спеціальності 053 Психологія,
Науковий керівник: Мазай Л.Ю.,
доцент кафедри кризової та клінічної психології,
Донецький національний університет імені Василя Стуса (Україна)*

Актуальність дослідження. Проблема мотивації професійного вибору студентами спеціальностей гуманітарного профілю в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій набуває особливої актуальності, оскільки саме суб'єктивний образ професійного майбутнього визначає стратегію та траєкторію їхнього подальшого становлення [1]. У період глобальної невизначеності та воєнного стану в Україні процес професійного самовизначення молоді перестає бути статичним вибором, перетворюючись на динамічне самопроекування власної особистості та кар'єрної стежки.

Виклад основного матеріалу. Специфіка гуманітарних спеціальностей, орієнтованих на розвиток комунікативних навичок, емпатії та соціальної відповідальності, вимагає глибинного аналізу особистісних диспозицій. Зокрема, такі характеристики, як відкритість до нового досвіду, є фундаментальними для успішної адаптації фахівця в мінливому професійному середовищі [4]. Необхідність оптимізації освітнього процесу та розробки дієвих програм психологічного супроводу студентів-

гуманітаріїв зумовлює потребу у вивченні взаємозв'язків між внутрішніми мотиваційними пріоритетами та індивідуально-психологічними характеристиками. Таким чином, дослідження чинників, що формують стійку професійну мотивацію, є критично важливим для забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців, здатних ефективно функціонувати та розвиватися в умовах сучасних викликів.

Метою цієї розвідки є представлення основних результатів емпіричного дослідження мотивації професійного вибору студентською молоддю спеціальностей гуманітарного профілю та інтерпретація взаємозв'язків між їхніми мотиваційними пріоритетами, кар'єрними орієнтаціями та особистісними характеристиками в сучасних умовах.

Реалізоване нами протягом жовтня 2025 року емпіричне дослідження мотивації професійного вибору студентською молоддю спеціальностей гуманітарного профілю охопило 104 здобувачі вищої освіти Донецького національного університету імені Василя Стуса. Вибірку становили 75 осіб спеціальностей 053 Психологія, 035 Філологія, 081 Право та 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, а також 29 осіб, які є представниками спеціальностей технічного спрямування з метою проведення у подальшому порівняльного аналізу. Діагностичний комплекс включав шкалу академічної мотивації Ю. В. Павлової [2], методику «Якорі кар'єри» Е. Шейна, тест Дж. Голланда та 16-факторний питальник Р. Кеттела. Такий підхід дозволив проаналізувати відповідність внутрішнього образу професійного майбутнього студентів реальним вимогам обраного фаху.

Результати дослідження виявили чітко диференційований психологічний профіль студентів-гуманітаріїв. У сфері академічної мотивації за шкалою Ю. В. Павлової переважає внутрішня пізнавальна спрямованість (37,3% високих показників) та професійна зацікавленість (42,7%), що підтверджує орієнтацію на процес навчання як цінність самої

по собі [2]. Статистично значущі відмінності у зовнішній мотивації ($r = -0,35$, $p < 0,01$) порівняно з технічними спеціальностями свідчать про специфіку мотиваційних пріоритетів гуманітаріїв.

Кар'єрні орієнтації за методикою Е. Шейна студентів-гуманітаріїв характеризуються вираженою соціальною спрямованістю, зокрема орієнтацією на «Служіння» (33,3% високих показників). Виявлена позитивна кореляція зі служінням ($r = 0,25$, $p < 0,05$) та негативна — з менеджментом ($r = -0,32$, $p < 0,01$) підтверджує альтруїстичний вектор професійного вибору. Професійні типи особистості за тестом Дж. Голландом представлені переважно соціальним (41,3%), інтелектуальним (36,0%) та артистичним (33,3%) типами. Найсильніша позитивна кореляція з соціальним типом ($r = 0,45$, $p < 0,01$) свідчить про орієнтацію на міжособистісну взаємодію.

Особистісний профіль за Р. Кеттелом відрізняється високою комунікабельністю ($r = 0,42$, $p < 0,01$) та чуттєвістю ($r = 0,47$, $p < 0,01$). Такі результати корелюють із сучасними науковими даними щодо структури особистості та відкритості до нового досвіду як чинника успішної професійної адаптації [4]. Отримані емпіричні дані обґрунтовують необхідність проєктування індивідуальних освітніх траєкторій для оптимізації професійного становлення майбутніх фахівців гуманітарного профілю.

Висновки. Реалізоване комплексне дослідження відображає специфічність мотивації професійного вибору студентською молоддю спеціальностей гуманітарного профілю. Отримані результати демонструють чітко диференційований психологічний профіль майбутніх фахівців-гуманітаріїв, що характеризується переважанням внутрішньої пізнавальної мотивації, соціальною спрямованістю кар'єрних орієнтацій та специфічним поєднанням особистісних властивостей. Сформованість суб'єктивного образу професійного майбутнього у цій групі базується на

прагненні до самореалізації та гуманістичних цінностях [1].

Проведений аналіз виявив статистично значущі відмінності між мотиваційними профілями студентів гуманітарного та технічного профілів. Зокрема, орієнтація на «Служіння» та соціальну корисність є визначальною для професійного самовизначення гуманітаріїв, що підтверджується високими показниками за шкалою служіння (33,3%) та сильною кореляцією з соціальним типом особистості за Дж. Голландом ($r = 0,45$, $p < 0,01$). Такі дані вказують на високу значущість внутрішніх мотиваторів пізнання у структурі академічної активності студентів [2].

Результати дослідження мають важливе практичне значення для вдосконалення психологічного супроводу професійного становлення майбутніх фахівців. Виявлені особливості особистісного профілю, зокрема кореляційні зв'язки факторів комунікабельності та емоційної чутливості, підкреслюють важливість врахування індивідуально-психологічних властивостей при розробці програм професійної адаптації [4]. Отримані дані обґрунтовують необхідність впровадження індивідуальних освітніх траєкторій, що дозволить ефективно реалізувати потенціал студентів у сучасних мінливих умовах [3].

Отже, реалізоване нами дослідження може стати підґрунтям для оптимізації навчальних планів та вдосконалення профорієнтаційної роботи у закладах вищої освіти. Перспективним напрямом подальших розвідок є вивчення динаміки трансформації професійної мотивації під впливом зовнішніх дестабілізуючих чинників.

Список використаних джерел

1. Султанова Л. Ю. Формування суб'єктивного образу професійного майбутнього студентів гуманітарного профілю. *Science and education: problems, prospects and innovations: proceedings of XI International Scientific and Practical Conference (Kyoto, Japan, 21-23 July 2021)*. Kyoto: CPN Publishing Group, 2021. С. 351–359. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84837>

2. Павлова Ю. В. Шкала академічної мотивації: адаптація

українською мовою. *Вісник сучасної психології*, 2020. № 3(1). С. 45–58. URL:

<https://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/modeling/article/view/1267/1231>

3. Голубенко С. Суть і особливості проектування індивідуальних освітніх траєкторій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка*. 2025. Т. 20, № 39. DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-20\(39\)-30](https://doi.org/10.33296/2707-0255-20(39)-30)

4. Christensen A. P., Cotter K. N., Silvia P. J. Reopening Openness to Experience: A Network Analysis of Four Openness to Experience Inventories. *Journal of Personality Assessment*. 2018. Vol. 101, No. 6. P. 574–588. DOI: <https://doi.org/10.1080/00223891.2018.1467428>

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПЕРЕЖИВАННЯ СТРЕСУ У ПРАЦІВНИКІВ ДОПОМАГАЮЧИХ ПРОФЕСІЙ

*Беляєва Н. П., здобувачка вищої освіти ОС «Магістр»
Донецький національний університет імені Василя Стуса (Україна)
Науковий керівник: Сидоренко Ж. В., доцент
кафедри загальної та соціальної психології
Донецького національного університету імені Василя Стуса (Україна)*

Актуальність дослідження. У сучасних умовах воєнного стану України проблема психічного здоров'я населення набуває особливої актуальності. Спеціалісти ВООЗ прогнозують, що у перспективі війни, психологічної підтримки потребуватиме 25 % цивільного населення нашої країни. МОЗ України збільшує цю кількість до 15 млн. цивільних українців. З високою ймовірністю у 20–30 % осіб, які пережили травматичні події, може розвинутисть ПТСР; через 5–7 років очікується зростання кількості осіб з залежною поведінкою [1]. Як зазначає Ляховець Л.О. та Низовець-Кропта О.А., з цими та іншими чисельними фізичними й ментальними проблемами воєнного/повоєнного часу, стикнуться не тільки отримувачі, але й надавачі психологічних послуг. Наразі росте кількість досліджень, що вивчають наслідки робочого стресу і дистресу саме у

**Декларація щодо унікальності текстів роботи та невикористання
матеріалів інших авторів без покликань**

Белова Вікторія Ростиславівна

Прізвище, ім'я, по батькові

Навчально-науковий інститут психології

Факультет / інститут

053 Психологія

Шифр і назва спеціальності

«Психологія»

Освітня програма

ДЕКЛАРАЦІЯ

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації, стверджую, що подана кваліфікаційна (бакалаврська) робота на тему:

« Мотивація професійного вибору студентською молоддю спеціальностей гуманітарного профілю » є написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалася іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських та суміжних прав, закріплених статтями 21-25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувались іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у недозволений спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна (бакалаврська) робота буде відхилена без права її захисту, або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

(дата)

(підпис здобувача)